

AUTOREFERAT

1. Imię i nazwisko

Agata Piasecka

ORCID: 0000-0002-0033-1067

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

2005 – uzyskanie stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego; temat rozprawy doktorskiej: *Studium lingwistyczne i kulturologiczne rosyjskich frazeologizmów z komponentami cepòye i òyua* (promotor: prof. dr hab. Jarosław Wierzbiński, recenzenci: prof. dr hab. Bożena Ostromecka-Frączak, prof. dr hab. Stanisław Kochman);

2000 – uzyskanie tytułu magistra filologii rosyjskiej; tytuł pracy magisterskiej: *Мур пьяницы. Семантико-грамматический анализ русских анекдотов о любителях алкоголя* (promotor: prof. dr hab. Kazimierz Bajor).

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych

Od 2005 – zatrudnienie na stanowisku adiunkta w Katedrze Językoznawstwa (obecnie Zakładzie Przekładu i Lingwistyki) Instytutu Rusycystyki (obecnie Instytutu Studiów Wschodnioeuropejskich) UŁ;

2001–2005 – zatrudnienie na stanowisku asystenta w Katedrze Językoznawstwa Instytutu Rusycystyki Uniwersytetu Łódzkiego.

Ponadto w latach 2002–2003 byłam zatrudniona jako lektor języka rosyjskiego w Wojewódzkim Ośrodku Kształcenia Zawodowego i Języków Obcych „Wiedza” w Łodzi, a w latach 2007–2008 pracowałam na stanowisku starszego wykładowcy w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Płocku.

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.), oraz innych osiągnięć naukowo-badawczych

Mój dorobek naukowy ma charakter spójny tematycznie i metodologicznie, a jego rozwój wyznaczają kolejne etapy pogłębiania refleksji nad frazeologią w perspektywie semantyczno-kulturowej i antropocentrycznej. Obejmuje on m.in. badania nad problematyką bachiczną oraz animalistyczną. Z kolei w wymiarze metodologicznym moje studia realizowane są w perspektywie leksykograficznej, teoretycznej (frazologicznej) oraz konceptualnej o profilu semantyczno-kulturowym.

Wyniki prowadzonych badań zostały zaprezentowane w trzech monografiach autorskich: *Studium lingwistyczne i kulturologiczne rosyjskich frazeologizmów z komponentami cepdye i dyua* (Łódź: Primum Verbum; 2013, zmodyfikowana i skrócona wersja rozprawy doktorskiej), *Językowe portrety zwierząt hodowlanych w przestrzeni semantyczno-kulturowej polszczyzny i ruszczyzny (na materiale frazeologii)* (Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2018) oraz w publikacji wskazanej jako główne osiągnięcie naukowe *Człowiek w relacji ze zwierzętami hodowlanymi: lingwistyczne studium antropocentryzmu (na materiale polskiej i rosyjskiej frazeologii)* (Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2025). Monografie dokumentują kolejne fazy badań: od analizy frazeologizmów z wybranym komponentem, przez rekonstrukcję językowych wizerunków zwierząt, po syntetyczne ujęcie antropocentryzmu jako mechanizmu organizującego relację człowieka ze światem fauny.

Mój dorobek naukowy obejmuje aktualnie 57 artykułów naukowych i rozdziałów w monografiach wieloautorskich, opublikowanych w sześciu państwach: w Bułgarii (w Szumenie i Wielkim Tyrnowie – 3), w Niemczech (we Frankfurcie nad Menem – 1), w Polsce (w Katowicach, Krakowie, Łodzi, Piotrkowie Trybunalskim, Płocku, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie, Zielonej Górze – 40), w Rosji (w Irkucku, Kazaniu, Moskwie

i Smoleńsku – 8), w Serbii (w Belgradzie – 1) i w Ukrainie (w Chersoniu i w Kijowie – 4). Co więcej, na druk oczekuje też rozdział w tomie wieloautorskim w wydawnictwie BRILL.

Jestem autorką dwóch książek o charakterze dydaktyczno-naukowym: *Zarys frazeologii współczesnego języka rosyjskiego (ujęcie funkcjonalno-teoretyczne)* oraz *Wybrane zagadnienia z frazeologii rosyjskiej wraz ze słownikiem rosyjskich jednostek stałych* (obie wydane w Łodzi przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2021, 2022), a także współautorką *Polsko-ukraińskiego słownika frazeologicznego* (Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016). Opracowałam ponadto skrypt dydaktyczny pt. *Rosyjska frazeologia i frazeografia. Skrypt z ćwiczeniami do nauki języka rosyjskiego dla studentów filologii rosyjskiej* (Łódź: Primum Verbum, 2012). Redagowałam lub współredagowałam jedenaście prac zbiorowych (dwie monografie wieloautorskie i dziewięć numerów czasopism). Uzupełnieniem dorobku są opublikowane cztery tezy wystąpień konferencyjnych, dziewięć przedmów oraz jedna recenzja naukowa, w czasopiśmie „Roczniki Humanistyczne”, indeksowanym w bazie Web of Science Core Collection.

4.1. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy, oraz innych osiągnięć naukowo-badawczych

4.1.1. Wskazanie najważniejszego osiągnięcia naukowego

Osiągnięciem, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy, jest monografia autorska pt. *Człowiek w relacji ze zwierzętami hodowlanymi: lingwistyczne studium antropocentryzmu (na podstawie polskich i rosyjskich frazeologizmów animalistycznych)*, wydana w 2025 roku przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

Monografia wpisuje się w nurt badań nad językowym obrazem świata oraz antropocentryzmem w języku i kulturze. Jej przedmiotem jest analiza polskich i rosyjskich frazeologizmów animalistycznych z komponentem zoonimicznym oznaczającym wybrane zwierzęta hodowlane (*bydło, trzodę chlewną, konie, owce, kozy*), przeprowadzona z perspektywy antropocentrycznej. W centrum rozważań umieszczony został człowiek jako twórca, użytkownik i interpretator języka, a nie – jak w większości dotychczasowych opracowań – same obrazy zwierząt utrwalone w systemie frazeologicznym.

Podstawowym założeniem pracy jest teza, że frazeologia animalistyczna nie tylko odzwierciedla potoczne wyobrażenia dotyczące świata fauny, lecz przede wszystkim pełni

funkcję narzędzia językowego konstruowania obrazu człowieka, ujawniając sposób wartościowania rzeczywistości, hierarchizowania bytów oraz projektowania cech ludzkich na świat pozaludzki. Analizowane jednostki frazeologiczne traktuję jako nośniki kulturowych sensów, w których relacja *homo–animal* zostaje podporządkowana antropocentrycznemu porządkowi poznawczemu i aksjologicznemu.

Monografia zmierza do wypracowania autorskiego modelu opisu antropocentryzmu we frazeologii animalistycznej. Opiera się on na analizie bogatego i zróżnicowanego materiału językowego oraz jego systematycznym uporządkowaniu, prowadząc do rekonstrukcji językowego obrazu człowieka utrwalonego w odzwierzęcych metaforach, porównaniach i stereotypach funkcjonujących w polszczyźnie i ruszczyźnie.

4.1.2. Geneza badań i ich umiejscowienie na tle stanu badań

Prezentowana monografia wyrasta z moich wcześniejszych badań nad frazeologią animalistyczną w językach słowiańskich, jednak nie stanowi ich prostego rozwinięcia ani kontynuacji ilościowej. Punktem wyjścia do jej opracowania było świadome przesunięcie perspektywy badawczej: od opisu językowych wizerunków zwierząt ku rekonstrukcji językowego obrazu człowieka, ujawniającego się w utrwalonych w języku relacjach *homo–animal*.

Dotychczasowe badania nad frazeologią animalistyczną – zarówno w polszczyźnie, jak i w ruszczyźnie – koncentrowały się przede wszystkim na semantycznej i kulturowej charakterystyce poszczególnych zoonimów, na ich stereotypizacji oraz ekspresywności. Analizy te dostarczyły wielu cennych ustaleń dotyczących językowego obrazu fauny, jednak rzadko prowadziły do systematycznego namysłu nad tym, w jaki sposób frazeologizmy animalistyczne pełnią funkcję narzędzia językowego konstruowania podmiotu ludzkiego, ujawniając jego hierarchie wartości, strategie oceniania i sposoby konceptualizacji świata. Antropocentryzm pojawiał się w nich najczęściej jako domyślne tło interpretacyjne, a nie jako centralna, problematyzowana kategoria badawcza.

Istotną luką w stanie badań pozostawał także brak pogłębionych, porównawczych analiz frazeologizmów z komponentami zoonimicznymi odnoszącymi się do zwierząt hodowlanych. Gatunki te, choć głęboko zakorzenione w codziennym doświadczeniu człowieka i w tradycji kulturowej, były analizowane fragmentarycznie i zwykle

podporządkowane szerszym klasyfikacjom tematycznym. Tymczasem to właśnie zwierzęta gospodarskie – jako obiekty użytkowe, podporządkowane pracy, produkcji i kontroli – w sposób szczególnie wyrazisty ujawniają antropocentryczne mechanizmy wartościowania i hierarchizacji bytów.

Geneza monografii wiąże się z przekonaniem, że frazeologia animalistyczna stanowi szczególnie uprzywilejowany obszar obserwacji antropocentrycznych mechanizmów wartościowania oraz konceptualizacji relacji międzygatunkowych.

Praca została osadzona w nurcie językoznawstwa kognitywnego i kulturowego, czerpiącego z koncepcji językowego obrazu świata. Szczególne znaczenie miały tu refleksje nad konotacją, stereotypem i wartościowaniem, a także nowsze propozycje interpretacyjne rozwijające problematykę antropocentryzmu w kierunku ujęć krytycznych. Antropocentryzm nie jest w monografii traktowany wyłącznie jako oczywisty i neutralny paradygmat poznawczy, lecz jako zjawisko kulturowe podlegające analizie, problematyzacji i interpretacji w kontekście językowych mechanizmów hierarchizacji świata istot żywych.

Jednocześnie przyjęta perspektywa pozostaje w dialogu z wybranymi nurtami współczesnej humanistyki (*animal studies*, refleksja posthumanistyczna, ekolingwistyka), które problematyzują dominację człowieka w porządku symbolicznym. Inspiracje te pełnią funkcję ramy interpretacyjnej, umożliwiającej reinterpretację frazeologii animalistycznej jako nośnika kulturowych schematów wartościowania i hierarchizacji.

Uwzględnienie tych perspektyw pozwoliło spojrzeć na frazeologię animalistyczną nie tylko jako na obszar utrwalonych metafor i stereotypów, lecz także jako na istotny element dyskursu kulturowego, w którym język uczestniczy w podtrzymywaniu lub rewidowaniu antropocentrycznych modeli opisu relacji *człowiek-zwierzę*. W tym sensie monografia łączy ujęcia klasyczne, ukierunkowane na rekonstrukcję językowego obrazu świata z refleksją nad współczesnymi przemianami w sposobach konceptualizacji świata fauny i miejsca człowieka w porządku symbolicznym.

Na tym tle niniejsze studium sytuuje się jako próba systematycznego i modelowego ujęcia antropocentryzmu we frazeologii animalistycznej, opartego na rozległym materiale empirycznym i analizie kontrastywnej języka polskiego i rosyjskiego. Celem pracy nie było jedynie uzupełnienie dotychczasowych opisów, lecz zaproponowanie nowej perspektywy interpretacyjnej, w której frazeologia animalistyczna zostaje potraktowana jako kluczowe

źródło wiedzy o językowym obrazie człowieka oraz o kulturowych mechanizmach konstruowania relacji międzygatunkowych. W tym sensie nowość proponowanego ujęcia polega na potraktowaniu antropocentryzmu nie jako oczywistego tła interpretacyjnego, lecz jako kategorii analitycznej organizującej opis materiału.

4.1.3. Główna teza i cele badawcze

Podstawową tezą niniejszej monografii jest przekonanie, że frazeologia animalistyczna – mimo pozornego odniesienia do świata fauny – stanowi przede wszystkim narzędzie językowej autodefinicji człowieka. Utrwalone w polszczyźnie i ruszczyźnie związki frazeologiczne z komponentami zoonimicznymi nie tyle opisują zwierzęta, ile ujawniają sposób, w jaki człowiek postrzega samego siebie, porządkuje rzeczywistość i ustanawia hierarchie aksjologiczne. Antropocentryzm jawi się tu nie jako uboczny efekt metaforyzacji, lecz jako zasada organizująca procesy semantyczne, konotacyjne i wartościujące obecne w analizowanych językach słowiańskich.

Przyjęta perspektywa badawcza zakłada, że relacja *człowiek–zwierzę*, utrwalona we frazeologii animalistycznej, ma charakter wyraźnie asymetryczny. Zwierzęta hodowlane funkcjonują w języku jako punkt odniesienia służący ocenie ludzkich cech, zachowań i postaw. W tym sensie frazeologizmy animalistyczne pełnią funkcję normatywną: utrwalają społecznie akceptowane wzorce postępowania, a jednocześnie sankcjonują odstępstwa od nich poprzez negatywne wartościowanie i deprecjację.

Zasadniczym celem pracy było ukazanie, w jaki sposób frazeologizmy zawierające zoonimy odnoszące się do zwierząt hodowlanych konstruują językowy obraz człowieka oraz jak odzwierciedlają antropocentryczne mechanizmy konceptualizacji i aksjologii. Analiza została ukierunkowana na identyfikację procesów semantycznych i kulturowych, dzięki którym świat fauny zostaje podporządkowany ludzkiej perspektywie poznawczej i interpretacyjnej.

Cele szczegółowe monografii obejmowały:

1. rekonstrukcję konotacyjnych profili zoonimów odnoszących się do wybranych zwierząt hodowlanych oraz określenie ich roli w procesach metaforyzacji i wartościowania;

2. opis antropocentrycznych mechanizmów interpretacyjnych, ujawniających się w przypisywaniu zwierzętom cech fizycznych, psychicznych i moralnych projektowanych z perspektywy ludzkiej;
3. wyodrębnienie i scharakteryzowanie modeli antropocentrycznych, porządkujących sposoby językowego ujmowania relacji *człowiek–zwierzę*;
4. analizę funkcji aksjologicznej i ekspresywnej frazeologizmów animalistycznych, ze szczególnym uwzględnieniem ich roli w deprecjonowaniu, normatywizacji i społecznej ocenie człowieka;
5. porównanie polskiego i rosyjskiego materiału językowego w celu uchwycenia podobieństw i różnic kulturowych w językowym wartościowaniu świata fauny i w strategiach konceptualizacji obrazu człowieka;
6. krytyczną refleksję nad antropocentryzmem jako paradygmatem kulturowym i językowym, uwzględniającą zarówno jego funkcję poznawczą, jak i konsekwencje etyczne.

Realizacja powyższych celów pozwoliła wykazać, że frazeologia animalistyczna stanowi istotny obszar badań nad relacją języka, kultury i aksjologii. Analizowane jednostki językowe ujawniają bowiem nie tylko sposób postrzegania zwierząt, lecz przede wszystkim mechanizmy, za pomocą których człowiek interpretuje i wartościuje siebie oraz otaczającą go rzeczywistość. W tym sensie monografia wpisuje się w nurt badań nad językowym obrazem świata, jednocześnie proponując jego reinterpretację z perspektywy krytycznego namysłu nad antropocentryzmem.

4.1.4. Metodologia i aparat pojęciowy

Analiza frazeologizmów animalistycznych w niniejszej monografii została przeprowadzona w ramach językoznawstwa kognitywnego i kulturowego. Przyjęta perspektywa badawcza zakłada, że znaczenie jednostek frazeologicznych nie ogranicza się do ich wymiaru denotacyjnego, lecz obejmuje również utrwalone kulturowo sposoby wartościowania, stereotypy oraz emocjonalne i pragmatyczne komponenty sensu. W tym ujęciu frazeologia animalistyczna została potraktowana jako szczególnie nośne narzędzie rekonstrukcji antropocentrycznych modeli konceptualizacji rzeczywistości.

Podstawę metodologiczną analizy stanowi koncepcja konotacji zaproponowana przez Jerzego Bartmińskiego, rozumiana jako całokształt cech znaczeniowych przypisywanych danej nazwie, obejmujących zarówno elementy oparte na doświadczeniu empirycznym, jak i składniki stereotypowe oraz kulturowo utrwalone. Tak rozumiana konotacja umożliwia uchwycenie wielowymiarowego charakteru znaczenia frazeologizmów animalistycznych, w których obrazy zwierząt zostają przekształcone w nośniki ocen, norm i postaw odnoszonych do człowieka. Analiza konotacyjna pozwoliła zatem na połączenie opisu semantycznego z refleksją nad aksjologią i kulturowym zakorzeniem badanych jednostek.

W pracy zaproponowałam koncepcję trójfilarowej motywacji nazewniczej, stanowiącą narzędzie porządkujące źródła konotacji frazeologizmów animalistycznych. Wyróżniono trzy typy przesłanek motywacyjnych: realne (obiektywne), wynikające z obserwacji cech fizycznych i zachowania zwierząt; subiektywne (aksjologiczne), związane z wartościowaniem, stereotypizacją oraz projekcją cech ludzkich; oraz kulturowe, ugruntowane w tradycji religijnej, folklorze, literaturze i symbolice. Zastosowanie tej koncepcji umożliwiło uchwycenie złożoności mechanizmów semantycznych oraz wyjaśnienie ambiwalentnego i wielowarstwowego charakteru wielu konotacji obecnych w polszczyźnie i ruszczyźnie.

Istotnym elementem aparatu badawczego było przyjęcie szerokiego ujęcia frazeologii, inspirowanego koncepcją frazematyką Wojciecha Chlebdy. Analizie poddano nie tylko klasyczne idiomy, lecz także porównania, przysłowia, powiedzenia, skrzydlate słowa oraz inne ustabilizowane jednostki wielowyrazowe funkcjonujące w dyskursie. Takie podejście pozwoliło potraktować frazeologizmy animalistyczne jako elementy „frazeologii – w ruchu”, osadzone w konkretnych sytuacjach komunikacyjnych i ujawniające intencje nadawcy, jego stosunek do opisywanej rzeczywistości oraz do adresata wypowiedzi.

Materiał badawczy stanowił obszerny korpus jednostek frazeologicznych zawierających zoonimy odnoszące się do wybranych zwierząt hodowlanych. Zgromadzone jednostki zostały wyekscerpowane z różnorodnych źródeł leksykograficznych, paremiologicznych oraz opracowań naukowych języka polskiego i rosyjskiego. Analiza miała charakter kontrastywny, co umożliwiło nie tylko zestawienie danych językowych, lecz także identyfikację kulturowo uwarunkowanych różnic w sposobach wartościowania fauny i konceptualizacji obrazu człowieka w obu wspólnotach językowych.

W celu uporządkowania bogatego i zróżnicowanego materiału empirycznego zaproponowałam autorską typologię modeli antropocentrycznych, obejmującą sześć podstawowych modeli: praktyczny, perceptywny, fizyczny, dynamiczny, umysłowy oraz charakterologiczny. Modele te pełnią funkcję ramy interpretacyjnej, pozwalającej uchwycić powtarzalne schematy semantyczne i aksjologiczne, zgodnie z którymi człowiek interpretuje świat zwierząt przez pryzmat własnych doświadczeń, potrzeb i wartości. Typologia ta nie tylko porządkuje materiał badawczy, lecz także umożliwia systematyczny opis mechanizmów językowego antropocentryzmu.

Całość analizy została osadzona w refleksji nad relacją języka, kultury i poznania, z uwzględnieniem krytycznego namysłu nad antropocentryzmem jako dominującym paradygmatem interpretacyjnym. Przyjęta metodologia pozwoliła ukazać frazeologię animalistyczną nie jako zbiór izolowanych jednostek leksykalnych, lecz jako spójny system znaczeń i wartości, w którym utrwalony został językowy obraz człowieka oraz jego relacji ze światem fauny.

4.1.5. Najważniejsze rezultaty i wnioski

Kluczowym rezultatem monografii jest wypracowanie autorskiej typologii sześciu modeli antropocentrycznych, które porządkują sposoby językowej konceptualizacji relacji człowieka ze zwierzętami hodowlanymi w polskich i rosyjskich frazeologizmach animalistycznych. Modele te tworzą spójny aparat interpretacyjny, pozwalający uchwycić mechanizmy wartościowania fauny oraz pośrednio zrekonstruować językowy obraz człowieka jako istoty normatywnej, oceniającej i hierarchizującej rzeczywistość.

Model praktyczny opiera się na trzech kluczowych opozycjach semantycznych: *pożyteczne – bezużyteczne (szkodliwe), bezpieczne – niebezpieczne, groźne oraz traktowane z troską, z szacunkiem, z czułością – traktowane okrutnie, z pogardą, z ironią*. Opozycje te odzwierciedlają tradycyjne, głęboko zakorzenione w świadomości potocznej sposoby oceniania zwierząt gospodarskich przez pryzmat ich użytkowej wartości dla człowieka. Analiza frazeologizmów, przysłów i idiomów pokazuje, że język systematycznie porządkuje świat fauny zgodnie z pragmatycznymi kryteriami ludzkiego doświadczenia – pracy, bezpieczeństwa oraz codziennej praktyki społecznej.

W ramach tego modelu zwierzęta funkcjonują w języku jako obiekty ocen podporządkowanych ludzkim potrzebom ekonomicznym, emocjonalnym i społecznym. Szczególne znaczenie przypisano zoonimom takim jak *koń*, *krowa*, *wół*, *baran*, *świnia*, *koza*, *byk* i *cielę*. Zwierzęta o wysokiej wartości użytkowej, zwłaszcza *koń* i *krowa*, są najczęściej wartościowane pozytywnie i ujmowane w kontekstach nacechowanych emocjonalnie, podczas gdy gatunki postrzegane jako mniej użyteczne lub problematyczne ulegają językowej marginalizacji i częściej podlegają wartościowaniu pejoratywnemu. W obrębie opozycji *bezpieczne* – *niebezpieczne* utrwalone zostało przekonanie o agresywności i nieprzewidywalności zwierząt rogatych, co znajduje odzwierciedlenie we frazeologii pełniącej funkcję ostrzegawczą i normatywną.

Istotnym elementem modelu praktycznego jest także ambiwalentny stosunek emocjonalny człowieka do zwierząt gospodarskich, ujawniający się w opozycji *traktowane z troską*, *z szacunkiem*, *z czułością* – *traktowane okrutnie*, *z pogardą*, *z ironią*. Język utrwała zarówno postawy opiekuńcze, jak i bezwzględną eksploatację oraz uprzedmiotowienie zwierząt, akceptując przemoc jako element „naturalnego” porządku relacji międzygatunkowych. Szczególnym przypadkiem jest tu *świnia*, która – mimo wysokiej wartości użytkowej – funkcjonuje w języku jako nośnik silnie negatywnych konotacji. Model praktyczny pokazuje, że antropocentryzm nie ogranicza się do prostego wartościowania fauny, lecz stanowi trwały mechanizm organizujący językowy obraz świata, w którym frazeologia nie tylko odzwierciedla relacje człowieka ze zwierzętami, ale także je normuje i legitymizuje hierarchiczny układ dominacji.

Model perceptywny obejmuje frazeologizmy animalistyczne, które odzwierciedlają sposób postrzegania świata fauny przez pryzmat ludzkich zmysłów, przede wszystkim wzroku, słuchu i węchu. Analiza materiału polskiego i rosyjskiego pokazuje, że percepcja sensoryczna nie ma charakteru neutralnego, lecz jest silnie sprzężona z wartościowaniem oraz podporządkowana antropocentrycznym normom estetycznym, kulturowym i obyczajowym. Podstawę tego modelu stanowią opozycje *ładne* – *brzydkie*, *czyste* – *brudne* oraz *przyjemne* – *nieprzyjemne*, które porządkują językowy obraz zwierząt gospodarskich, a zarazem służą pośredniej ocenie człowieka.

W ramach modelu perceptywnego zwierzęta funkcjonują w języku jako punkty odniesienia dla normatywnego, „ludzkiego” sposobu doświadczania świata zmysłowego.

Najbardziej rozbudowana okazuje się percepcja wzrokowa, skoncentrowana na wyglądzie zewnętrznym: odstępstwa od antropocentrycznie pojmowanej normy estetycznej – takie jak nadwaga, skrajna chudość, nieproporcjonalność sylwetki czy „nieakceptowalne” rysy twarzy – podlegają negatywnej ewaluacji i są metaforycznie kodowane za pomocą zoonimów. Percepcja słuchowa niemal konsekwentnie wiąże się z oceną negatywną: odgłosy zwierząt gospodarskich stają się podstawą krytyki ludzkiej hałaśliwości, nieopanowania emocjonalnego i naruszania norm komunikacyjnych. Również percepcja węchowa, choć słabiej reprezentowana, służy wartościowaniu człowieka poprzez obrazy nieprzyjemnego zapachu, brudu i zaniedbania, ujawniając jednocześnie skutki instrumentalnego traktowania zwierząt.

Analiza frazeologii w tym modelu pokazuje, że doświadczenie zmysłowe fauny zostaje podporządkowane ludzkim kategoriom estetycznym i kulturowym, a percepcja zwierząt ulega systematycznej deprecjacji. Frazeologia animalistyczna nie tylko wykorzystuje obrazy zwierzęce do negatywnego wartościowania człowieka, lecz także utrwała hierarchię poznawczą, w której „ludzkie” jawi się jako normatywne, kontrolowane i pożądane, natomiast „zwierzęce” – jako gorsze, niekontrolowane i nieadekwatne. Wspólnym schematem konceptualnym w polszczyźnie i ruszczyźnie jest to właśnie przeciwstawienie, natomiast różnice kulturowe ujawniają się we frekwencji poszczególnych zoonimów oraz w szczegółach profilowania ich konotacji. Model perceptywny potwierdza tym samym, że frazeologia stanowi skuteczne narzędzie językowej hierarchizacji świata i utrwalania antropocentrycznego obrazu relacji między człowiekiem a fauną.

Model fizyczny obejmuje frazeologizmy animalistyczne odnoszące się do kondycji fizycznej człowieka i zwierząt, ujmowanej przez pryzmat siły, zdrowia, wytrzymałości oraz wieku. Analiza materiału polskiego i rosyjskiego pokazuje, że język tworzy wspólną przestrzeń semantyczną dla sfer *homo* i *animal*, w której ocena fauny staje się narzędziem pośredniej charakterystyki człowieka. Podstawę tego modelu stanowią dwie opozycje semantyczne: *silny, zdrowy – słaby, chory* oraz *młody – stary*, porządkujące językowy obraz cielesności zgodnie z antropocentrycznymi kryteriami sprawności, użyteczności i biologicznej wydolności.

W ramach modelu fizycznego zwierzęta duże i wytrzymałe, przede wszystkim *byk*, *wół* i *koń*, funkcjonują w obu językach jako nośniki pozytywnych konotacji siły, zdrowia

i odporności, co odzwierciedla agrarne doświadczenie kulturowe i użytkowy punkt widzenia człowieka. Jednocześnie materiał ujawnia ambiwalencję tego wartościowania: okazałość fizyczna bywa zestawiana z domniemanym brakiem sprawności intelektualnej, a siła ciała – z bezrefleksyjnością lub podporządkowaniem. Charakterystyczne jest również zróżnicowanie konotacji ze względu na płeć, szczególnie widoczne w rosyjskich frazeologizmach odnoszących się do kobiet porównywanych z *klaczami* lub *kobyłami*, gdzie sprawność fizyczna ulega pejoratywizacji poprzez skojarzenia z ciężką pracą, brakiem atrakcyjności i instrumentalnym traktowaniem. Z kolei słabość, wyczerpanie i choroba metaforyzowane są m.in. poprzez obrazy *cielęcica* i *szkapy*, pozwalające nie tylko scharakteryzować człowieka, lecz także pośrednio odsłonić skutki nadmiernej eksploatacji fauny.

Analiza frazeologii w obrębie modelu fizycznego dowodzi, że język konsekwentnie hierarchizuje świat istot żywych według kryteriów sprawności, młodości i biologicznej użyteczności. Frazeologia animalistyczna nie tylko opisuje kondycję fizyczną człowieka, lecz także normuje jej ocenę, sankcjonując siłę i wydajność jako wartości nadrzędne, a słabość, starość i chorobę jako podstawę marginalizacji. Jednocześnie materiał ujawnia paradoks antropocentryzmu: mówiąc o ciele zwierzęcia, język nieustannie wartościuje samego człowieka, jego stosunek do pracy, starzenia się i odpowiedzialności za istoty od niego zależne. Model fizyczny potwierdza tym samym dydaktyczny wymiar frazeologii animalistycznej oraz jej rolę w utrwalaniu aksjologicznego porządku potocznego obrazu świata.

Model dynamiczny ujmuje antropocentryczne sposoby konceptualizacji człowieka poprzez metafory ruchu i poruszania się, motywowane obserwacją zwierząt hodowlanych. Analiza polskich i rosyjskich frazeologizmów odzwierciedla, że dynamika fizyczna zwierząt staje się w języku narzędziem aksjologicznego opisu zachowania ludzi oraz podstawą oceny ich cech psychicznych, społecznych i moralnych. Podstawę tego modelu stanowią dwie opozycje semantyczne: *szybko, energicznie, intensywnie* – *wolno, niezdarnie, ociężale* oraz *typowo* – *dziwnie*, które porządkują materiał językowy zgodnie z antropocentrycznymi kryteriami sprawności, kontroli i normatywności zachowania.

W obrębie pierwszej opozycji szczególnie wyraźnie ujawnia się wartościowanie ruchu przez pryzmat wieku, sprawności i użyteczności. Młode zwierzęta gospodarskie profilowane

są jako istoty żywiołowe, pełne energii i dynamiki, co sprzyja dodatniemu wartościowaniu cech takich jak ruchliwość, spontaniczność i witalność, zwłaszcza w odniesieniu do dzieci i młodzieży. Jednocześnie materiał językowy ujawnia ambiwalencję tego profilu: ta sama cecha bywa reinterpretowana jako nieopanowanie, nadmierna impulsywność lub brak samokontroli. Przeciwny biegun tworzą obrazy zwierząt dużych i ciężkich, których sposób poruszania się staje się podstawą negatywnego profilowania człowieka jako istoty niezgrabnej, powolnej, pozbawionej gracji lub kontroli nad ciałem. Frazeologizmy te nie opisują realnego zachowania zwierząt, lecz utrwalają ich stereotypową „gorszość” wobec sprawnego i racjonalnego człowieka. Istotnym elementem modelu jest także ambiwalentny obraz *kozy* i *kozła*, które funkcjonują zarówno jako symbole zwinności i lekkości poruszania się, jak i niezdarności, śmieszności oraz braku kontroli, co potwierdza subiektywny i kulturowo uwarunkowany charakter językowej interpretacji ruchu.

Druga opozycja – *typowo* – *dziwnie* – ujawnia wartościujący charakter antropocentryzmu. Zachowania zgodne z biologiczną naturą zwierząt, takie jak instynkt stadny czy silna więź młodych osobników z matką, zostają w języku przekształcone w negatywne charakterystyki ludzi bezrefleksyjnych, zależnych lub niedojrzałych. Frazeologia ignoruje etologiczne uwarunkowania tych zachowań, reinterpretując je zgodnie z ludzkimi normami autonomii, samodzielności i sprawczości. Model dynamiczny unaocznia zatem, że frazeologia animalistyczna hierarchizuje świat poprzez ocenę ruchu, przypisując zwierzętom rolę negatywnych punktów odniesienia, a człowiekowi – pozycję normy, kontroli i dominacji. Ruch staje się tu nie tylko kategorią fizyczną, lecz także nośnikiem wartości kulturowych, poprzez które język utrwała opozycję *homo-animal* i wzmacnia antropocentryczny sposób widzenia relacji międzygatunkowych.

Model umysłowy obejmuje frazeologizmy animalistyczne, za pomocą których w polszczyźnie i ruszczyźnie konceptualizowane są procesy poznawcze człowieka, takie jak myślenie, rozumowanie, komunikowanie się, uczenie się, wnioskowanie czy zapamiętywanie. W centrum tego modelu znajduje się opozycja *mądrze* – *bezmyślnie*, mająca wyraźny charakter aksjologiczny i normatywny. Analiza materiału pokazuje, że zdolności umysłowe należą do najsilniej wartościowanych cech człowieka w potocznym obrazie świata, a ich brak podlega szczególnie ostrej krytyce językowej. Ocenianie kompetencji poznawczych odbywa się konsekwentnie poprzez odwołania do świata fauny,

co ujawnia antropocentryczny sposób porządkowania relacji *homo-animal* w sferze intelektualnej.

Frazeologia animalistyczna opiera się w tym modelu na utrwalonym przekonaniu o zasadniczej różnicy między rozumnością człowieka a rzekomą nierozumnością zwierząt. Zoonimy zwierząt gospodarskich funkcjonują jako nośniki negatywnych ocen intelektualnych i służą do stygmatyzowania ludzi jako niezdolnych do logicznego myślenia, refleksji czy sprawnej komunikacji. Język nie opisuje rzeczywistych właściwości poznawczych fauny, lecz wykorzystuje jej stereotypowy obraz do wartościowania człowieka i jego kompetencji umysłowych. Szczególną rolę odgrywają tu metafory, w których zachowania zwierząt zostają zreinterpretowane jako symbole bezmyślności, biernej recepcji bodźców i niezdolności do interpretacji rzeczywistości. Mechanizm ten prowadzi do projekcji ludzkich norm poznawczych na świat zwierząt oraz do zafałszowania ich obrazu na rzecz afirmacji ludzkiej racjonalności.

Model umysłowy unaocznia, że frazeologia animalistyczna pełni funkcję narzędzia poznawczej i aksjologicznej hierarchizacji świata. Poprzez systematyczne przypisywanie zwierzętom deficytów intelektualnych język utrwała opozycję *rozumny człowiek – nierozumne zwierzę*, a także ujmuje rozumność jako konstytutywny element konceptualizacji podmiotu ludzkiego. Frazeologia pełni tu funkcję normatywną i dydaktyczną: piętnuje brak samodzielnego myślenia, bezrefleksyjność i myślenie stadne również w relacjach międzyludzkich. Jednocześnie ujawnia się asymetria wartościowania, uwarunkowana kulturowo i pragmatycznie, która pokazuje, że językowy obraz zdolności poznawczych fauny nie jest jednorodny, lecz podporządkowany antropocentrycznemu porządkowi symbolicznemu.

O ile model umysłowy koncentruje się na potocznych wyobrażeniach dotyczących zdolności poznawczych człowieka, o tyle model charakterologiczny dotyczy utrwalonych w języku ocen jego postaw, cech osobowości i cech związanych z moralnością. W modelu umysłowym myślenie stadne interpretowane jest przede wszystkim jako deficyt poznawczy i brak samodzielnego wnioskowania, natomiast jego konsekwencje aksjologiczne i moralne stanowią przedmiot modelu charakterologicznego.

Model charakterologiczny obejmuje frazeologizmy animalistyczne, za pomocą których w polszczyźnie i ruszczyźnie konceptualizowane są względnie trwałe cechy

charakteru człowieka, zwłaszcza te o wyraźnym nacechowaniu moralnym i społecznym, takie jak upór, łagodność, agresja, pracowitość, uległość, zachłanność, nieuczciwość czy brak kultury osobistej. Frazeologia odzwierzęca służy tu do opisu dyspozycji psychicznych ocenianych przez pryzmat norm społecznych i systemu wartości właściwego danym wspólnotom kulturowym. Charakterystycznym mechanizmem tego modelu jest podwójna metaforyzacja: cechy przypisywane zwierzętom gospodarskim wracają – w postaci ustabilizowanych związków frazeologicznych – do opisu *Homo sapiens*, umożliwiając pośrednie, często ekspresywne i normatywne wartościowanie ludzkiego charakteru.

W obrębie modelu charakterologicznego określone zoonimy zostają trwale powiązane z konkretnymi profilami cech psychicznych i moralnych. Szczególnie wyraziste są obrazy *kozy* i *kozła*, które w obu językach służą do konceptualizacji uporu, krnąbrności, zaciętości oraz braku podporządkowania, przy czym w ruszczyźnie ich wartościowanie bywa dodatkowo wzmocnione kulturowo i religijnie, prowadząc do utrwalenia skrajnie negatywnych konotacji. Odmienny charakter ma obraz *owcy* i *baranka*, nacechowany wyraźną ambiwalencją: obok pozytywnych cech, takich jak łagodność, pokora, cierpliwość i niewinność, pojawiają się reinterpretacje ironiczne, w których te same właściwości stają się oznaką naiwności, infantylności i braku samodzielności. Ambiwalencja ta odzwierciedla zmiany aksjologiczne, w których cechy dawniej cenione tracą jednoznacznie pozytywny status.

Szczególnie konsekwentnie negatywnie profilowany jest w obu językach obraz *trzody chlewnej*, której przypisuje się cechy niegodziwości, zachłanności, dwulicowości i braku oglądy, co opiera się na zniekształconym obrazie zwierząt wynikającym z warunków hodowli stworzonych przez człowieka. Podobnie ambiwalentny charakter mają obrazy *bydła* i *koni*: z jednej strony służą one do konceptualizacji pracowitości, wytrwałości i cierpliwości, z drugiej – cechy te bywają przewartościowywane jako uległość, bierność i brak autonomii, a w przypadku *konia* także jako impulsywność i narowistość. Model charakterologiczny unaocznia tym samym, że frazeologia animalistyczna pełni funkcję narzędzia moralnej i społecznej regulacji: utrwała normy zachowania, wskazuje postawy aprobowane i potępiane oraz wzmacnia antropocentryczny porządek aksjologiczny, w którym człowiek pozostaje miarą wartości, a świat fauny – podporządkowanym punktem odniesienia.

Zaproponowane w monografii modele antropocentryczne – praktyczny, percepcyjny, fizyczny, dynamiczny, umysłowy i charakterologiczny – tworzą spójny aparat interpretacyjny pozwalający uchwycić wielowymiarowy językowy obraz człowieka konstruowany za pośrednictwem frazeologii animalistycznej. Każdy z modeli odsłania inny aspekt relacji człowieka ze światem fauny, jednak wszystkie opierają się na wspólnym mechanizmie projekcji cech ludzkich na zwierzęta i ich wtórnego wykorzystania do wartościowania *Homo sapiens*. Modele różnicują nie materiał językowy, lecz dominujący mechanizm antropocentrycznej interpretacji, co pozwala uniknąć dublowania opisów i zapewnia spójność analityczną ujęcia.

Analiza materiału polskiego i rosyjskiego pokazuje, że frazeologia konsekwentnie reprodukuje hierarchiczny porządek świata, w którym zwierzęta gospodarskie pełnią funkcję semantycznych „nośników” ocen negatywnych, służących normatywnemu opisywaniu zachowania, cech fizycznych, sprawności poznawczej, dyspozycji charakterologicznych i postaw społecznych człowieka. Jednocześnie porównanie międzyjęzykowe ujawnia zarówno wspólne schematy konceptualne, zakorzenione w doświadczeniu agrarnym i uniwersalnych mechanizmach metaforyzacji, jak i istotne różnice kulturowe w profilowaniu konotacji poszczególnych zoonimów. Całość analiz potwierdza, że frazeologia animalistyczna ujawnia trwałość antropocentrycznego sposobu hierarchizowania świata w codziennej praktyce komunikacyjnej.

4.1.6. Znaczenie teoretyczne i metodologiczne zaproponowanych modeli

Wypracowane w monografii modele antropocentryczne stanowią propozycję uporządkowania i konceptualizacji mechanizmów interpretacyjnych, za pomocą których frazeologia animalistyczna uczestniczy w konstruowaniu językowego obrazu człowieka. Ich znaczenie teoretyczne polega przede wszystkim na przesunięciu punktu ciężkości badań z opisu językowych wizerunków zwierząt na analizę antropocentrycznych strategii wartościowania, normowania i hierarchizowania rzeczywistości, ujawniających się w utrwalonych jednostkach frazeologicznych. Modele te pokazują, że zwierzęta nie są w języku celem opisu samym w sobie, lecz funkcjonują jako narzędzia pośredniego, metaforycznego i aksjologicznego opisu człowieka.

Z perspektywy metodologicznej zaproponowane ujęcie wprowadza spójny, wielopoziomowy schemat analizy frazeologii animalistycznej, łączący elementy semantyki kognitywnej, badań nad konotacją, teorię językowego obrazu świata oraz analizę kulturowo uwarunkowanych stereotypów. Zastosowanie modeli antropocentrycznych umożliwia systematyczne porządkowanie materiału frazeologicznego nie według kryterium formalnego czy leksykalnego, lecz według typów antropocentrycznych projekcji: użytkowych, percepcyjnych, cielesnych, poznawczych, emocjonalnych i aksjologicznych. Takie rozwiązanie pozwala uchwycić regularności znaczeniowe i wartościujące, które w analizach jednostkowych pozostają często rozproszone i niewidoczne. Zaproponowane modele antropocentryczne nie były dotąd systematycznie wyodrębniane ani opisywane w badaniach nad frazeologią animalistyczną.

Istotnym walorem metodologicznym monografii jest również jej wymiar kontrastywny. Zastosowanie jednolitego aparatu pojęciowego i tych samych modeli interpretacyjnych wobec materiału polskiego i rosyjskiego umożliwia nie tylko porównanie zasobów frazeologicznych obu języków, lecz także rekonstrukcję wspólnych schematów konceptualnych oraz kulturowo specyficznych sposobów profilowania znaczeń. Modele antropocentryczne okazały się narzędziem szczególnie użytecznym w ujawnianiu asymetrii wartościowania tych samych zoonimów, różnic w rozkładzie konotacji oraz odmiennych akcentów aksjologicznych obecnych w polszczyźnie i ruszczyźnie.

Wreszcie, znaczenie zaproponowanych modeli wykracza poza analizowany materiał. Mogą one stanowić elastyczne narzędzie badawcze, możliwe do zastosowania w dalszych studiach nad frazeologią animalistyczną innych języków, a także w badaniach nad metaforyką, stereotypami i antropocentryzmem w dyskursie potocznym. Tym samym monografia wpisuje się w rozwój badań frazeologicznych oraz w refleksję nad kulturowymi uwarunkowaniami językowego postrzegania relacji człowieka ze światem pozaludzkim.

4.1.7. Znaczenie monografii dla rozwoju dyscypliny. Perspektywa dalszych badań

Przedstawiona monografia wpisuje się w nurt badań nad frazeologią animalistyczną, językowym obrazem świata oraz antropocentryzmem w języku i kulturze, proponując uporządkowany sposób opisu relacji człowieka ze światem fauny. Jej zasadnicze znaczenie polega na wypracowaniu autorskiej ramy interpretacyjnej antropocentrycznych sposobów

konceptualizacji relacji człowieka ze światem fauny, który może funkcjonować jako narzędzie analityczne także w badaniach nad innymi obszarami leksyki i frazeologii.

Opracowana typologia sześciu modeli antropocentrycznych stanowi próbę uporządkowania rozproszonego materiału językowego w ramy interpretacyjne łączące perspektywę semantyczną, kulturową i aksjologiczną. W tym sensie monografia nie ogranicza się do opisu jednostek frazeologicznych, lecz zmierza ku uogólnieniom o charakterze teoretycznym, związanym z mechanizmami językowego wartościowania i hierarchizacji świata.

Istotny wymiar pracy stanowią badania kontrastywne. Zestawienie polszczyzny i ruszczyzny umożliwiło rekonstrukcję zarówno wspólnych schematów konceptualnych, zakorzenionych w słowiańskim doświadczeniu kulturowym, jak i różnic wynikających z odmiennych tradycji, stereotypów i praktyk komunikacyjnych. Analiza ta potwierdza zasadność podejścia porównawczego jako metody ujawniania nieuświadamianych komponentów językowego obrazu świata oraz subtelnych różnic mentalnych między wspólnotami językowymi.

Monografia uwzględnia także ustalenia nowszych nurtów refleksji humanistycznej, w których poddaje się refleksji antropocentryczny porządek relacji człowieka ze światem zwierząt. Krytyczna analiza językowych przejawów dominacji człowieka nad zwierzętami oraz uwzględnienie perspektyw takich jak zoocentryzm, biocentryzm czy ekolingwistyka pozwalają traktować frazeologię animalistyczną nie tylko jako przedmiot opisu, lecz także jako obszar etycznej i kulturowej refleksji nad relacją *homo-animal*.

Zaproponowane w pracy podejście metodologiczne może znaleźć zastosowanie w dalszych badaniach nad językiem wartości, dyskursem potocznym, stereotypami kulturowymi oraz mechanizmami symbolicznej przemocy utrwalonymi w języku. Modele antropocentryczne mogą być adaptowane do analiz innych pól semantycznych, a także wykorzystywane w badaniach diachronicznych, interdyscyplinarnych i porównawczych, obejmujących kolejne języki i kultury.

W perspektywie dalszych badań monografia otwiera program systematycznej refleksji nad zmianami zachodzącymi we współczesnym języku w związku z redefinicją statusu zwierząt oraz rosnącą świadomością etyczną uczestników dyskursu. Analiza ewolucji

frazeologii animalistycznej może stanowić ważny przyczynek do badań nad dynamiką językowego obrazu świata oraz nad rolą języka w kształtowaniu postaw wobec innych istot żywych.

W 2018 roku wszczęłam postępowanie habilitacyjne w dyscyplinie językoznawstwo, w którym jako osiągnięcie główne przedstawiłam monografię poświęconą językowym obrazom zwierząt (*Językowe portrety zwierząt hodowlanych w przestrzeni semantyczno-kulturowej polszczyzny i ruszczyzny (na materiale frazeologii)*). Postępowanie to zostało przeze mnie wycofane przed jego zakończeniem. Decyzja ta wynikała z potrzeby ponownego namysłu nad zakresem i teoretycznym ukierunkowaniem prowadzonych badań oraz z przekonania o konieczności ich pogłębienia i szerszego osadzenia w refleksji nad antropocentryzmem językowym.

Kontynuowane w kolejnych latach studia doprowadziły do istotnego przeformułowania problematyki badawczej oraz opracowania nowej monografii, przedstawionej jako osiągnięcie główne w niniejszym postępowaniu. Praca ta stanowi rozwinięcie i teoretyczne dopełnienie wcześniejszych analiz, ujmując relację *człowiek–zwierzę* w perspektywie systemowej i antropocentrycznej oraz integrując wyniki wieloletnich badań nad semantyką, aksjologią i kulturowymi uwarunkowaniami frazeologii animalistycznej.

4.2. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

4.2.1. Problematyka bachiczna

Podjęcie problematyki bachicznej w kontekście rosyjskiej leksyki i frazeologii stanowiło pierwszy, wczesny etap moich zainteresowań badawczych i było bezpośrednio związane z pracą magisterską poświęconą językowemu obrazowi świata osób nadużywających alkoholu. Badania te koncentrowały się na analizie potocznych i podstandardowych jednostek językowych, funkcjonujących w obiegu nieoficjalnym, a jednocześnie silnie zakorzenionych w realiach społeczno-kulturowych. Podstawę materiałową stanowiły przede wszystkim rosyjskojęzyczne zbiory anegdot, uzupełnione danymi słownikowymi, co pozwoliło uchwycić dynamiczny charakter badanej leksyki oraz frazeologii.

Efektom prowadzonych przeze mnie analiz były publikacje naukowe ogłoszone jeszcze przed uzyskaniem stopnia doktora. Przedstawionej problematyce poświęciłam cztery artykuły: *Особенности тематического разряда фразеологизмов при характеристике мира пьяницы (на материале лексикографических разработок и анекдотов)*, *Przegląd rosyjskich jednostek językowych związanych z tematyką bachiczną, Любители алкоголя в русских и польских анекдотах* oraz *Пьяные слова*. Teksty te ukazały się w czasopiśmie polskich z wykazu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, m.in. w „Przeglądzie Rusycystycznym” (2001) oraz w krajowej serii wydawniczej „Studia Słowianoznawcze” (Piotrków Trybunalski 2005), a także w prestiżowej serii „Beiträge zur Slavistik” (2002), publikowanej w wydawnictwie o szerokim międzynarodowym zasięgu, Peter Lang (Frankfurt am Main–Berlin–Bern–Bruxelles–New York–Oxford–Wien). Jeden z artykułów najpierw wygłosiłam podczas konferencji naukowej w Sosnowcu w 2001 roku, a następnie został on opublikowany w monografii wieloautorskiej *Język rosyjski w konfrontacji z językami Europy w aspekcie lingwokulturoznawczym* (2004).

Badania nad leksyką i frazeologią bachiczną miały charakter eksploracyjny i odegrały istotną rolę metodologiczną w dalszym rozwoju moich zainteresowań naukowych. Praca z autentycznym, żywym materiałem językowym, silnie nacechowanym potocznością i ekspresją, pozwoliła mi wypracować sposób analizy uwzględniający nie tylko strukturę językową jednostek, lecz także ich funkcjonowanie w potocznym obrazie świata. Doświadczenia te znalazły bezpośrednie rozwinięcie w późniejszych badaniach frazeologicznych.

4.2.2. Studia teoretyczne związane z frazeologią

Znacząca część mojego dorobku naukowego koncentruje się wokół problematyki frazeologii, rozumianej zarówno jako przedmiot badań teoretycznych, jak i obszar zastosowań leksykograficznych oraz dydaktycznych. Początkowo moje zainteresowania dotyczyły frazeologii języka rosyjskiego, jednak w toku dalszych badań zakres ten został poszerzony o perspektywę konfrontatywną, obejmującą język polski i ukraiński. W ramach tego nurtu powstał m.in. *Polsko-ukraiński słownik frazeologiczny*, w którym dokonałam analizy i porównania struktury oraz obrazowości frazeologizmów o zbliżonym znaczeniu w obu językach.

Artykuły składające się na prezentowany cykl stanowią podstawę teoretyczno-metodologiczną prowadzonych przeze mnie badań. Zostały one opublikowane w krajowej serii wydawniczej „Studia Słowiańszczyńskie” (2005), czasopiśmie „Система і структура східнослов'янських мов”, wydawanym przez Ukraiński Uniwersytet Państwowy im. M. Drahomanowa w Kijowie, w Ukrainie (2019), sześciu monografiach wieloautorskich wydanych w Polsce (*Świat Słowian w języku i kulturze VII: Językoznawstwo 2006; Interdyscyplinarność w glottodydaktyce. Język – literatura – kultura 2007, 2009; Świat Słowian w języku i kulturze VIII: Językoznawstwo, leksykologia, frazeologia 2007; Aktualne problemy semantyki i stylistyki tekstu. Studia komparatywne i opisowe 2009; Świat przedstawiony w literaturze, kulturze i języku 2020*) i dwóch zbiorach prac naukowych, opublikowanych w Rosji i w Bułgarii (*Studia Polono-Ruthenica: Сборник научных работ памяти профессора Альберта Бартошевича. Казань 2005; Десятый международный симпозиум. МАПРЯЛ 2010. Теоретические и методические проблемы русского языка как иностранного в традиционной и корпусной лингвистике. Доклады и сообщения, Велико-Тырново 2010*). Swoje uwagi dotyczące niezbędnych uściśleń i ustaleń teoretycznych w zakresie frazeologii wygłosiłam na siedmiu konferencjach krajowych po doktoracie.

Istotnym nurtem moich badań były zagadnienia definicyjne i metodologiczne związane z rozumieniem samego pojęcia frazeologii. W proponowanych ujęciach nie ograniczałam się do rekonstrukcji istniejących stanowisk, lecz podejmowałam próbę ich uporządkowania i funkcjonalnej reinterpretacji na potrzeby dalszych analiz semantycznych i kulturowych. W szeregu artykułów podjęłam dyskusję nad zakresem tego terminu w polskiej i rosyjskiej tradycji językoznawczej, wskazując na jego nieostre granice oraz pragmatyczne uwarunkowania przyjmowanych definicji. Zwróciłam uwagę na znaczenie tzw. „małej idiomatyki” dla poprawnej komunikacji i przekładu, podkreślając, że przyjęcie szerokiego ujęcia frazeologii znajduje szczególne uzasadnienie w praktyce leksykograficznej i translatorycznej. W swoich analizach akcentowałam, że ostateczny zakres frazeologii determinowany jest celem badania i funkcją opisu.

Kolejnym ważnym obszarem moich studiów były relacje między klasycznymi frazeologizmami, przysłowiami i porzekadłami, a także problem rozróżniania wariantów frazeologicznych i synonimów. Zaproponowałam własne kryteria i typologię wariantów, wskazując na kluczową rolę zmian leksykalnych i konotacyjnych w obrębie komponentów

frazeologizmu. Integralnym elementem tych badań była analiza motywacji semantycznej jednostek frazeologicznych, rozpatrywanej zarówno synchronicznie, jak i diachronicznie, co znalazło rozwinięcie w mojej rozprawie doktorskiej.

Prowadzone przeze mnie analizy potwierdziły istotną rolę metafory w procesie konceptualizacji świata oraz antropocentryczny charakter języka. Zwróciłam uwagę na konteksty kulturowe, etniczne, psychologiczno-etyczne, a także socjalno-filozoficzne, które należy uwzględniać podczas nauki frazeologii, czyniąc tę dziedzinę interdyscyplinarną i przydatną do nauczania innych obszarów językoznawstwa (składni, morfologii, słowotwórstwa czy semantyki). W tym ujęciu frazeologia stała się także ważnym narzędziem glottodydaktycznym, umożliwiającym rozwijanie kompetencji językowej, komunikacyjnej i interkulturowej.

Na bazie prowadzonych przeze mnie badań teoretycznych i metodologicznych powstały dwie publikacje książkowe: *Zarys frazeologii współczesnego języka rosyjskiego (ujęcie funkcjonalno-teoretyczne)* oraz *Wybrane zagadnienia z frazeologii rosyjskiej wraz ze słownikiem rosyjskich jednostek stałych*. Książki te nie stanowią prostego podsumowania wcześniejszych artykułów, lecz są próbą syntetycznego uporządkowania problematyki frazeologicznej oraz wypracowania spójnego aparatu pojęciowego, łączącego refleksję teoretyczną z analizą funkcjonowania frazeologizmów w języku i kulturze, a także przygotowującego grunt pod późniejsze badania o charakterze antropocentrycznym.

Zarys frazeologii współczesnego języka rosyjskiego został pomyślany jako opracowanie o charakterze teoretyczno-praktycznym, które prezentuje frazeologię jako dynamiczny i wielowymiarowy obszar systemu językowego. Szerokie ujęcie frazeologii, obejmujące nie tylko klasyczne idiomy, lecz także przysłowia, porzekadła, skrzydlate słowa i inne ustabilizowane jednostki wielowyrazowe, pozwoliło ukazać ją jako istotny składnik językowego obrazu świata.

Publikacja *Wybrane zagadnienia z frazeologii rosyjskiej wraz ze słownikiem rosyjskich jednostek stałych* stanowi pogłębienie i rozwinięcie problemów jedynie zasygnalizowanych w *Zarysie frazeologii*. Szczególną uwagę poświęcono w niej zagadnieniom spornym i metodologicznie trudnym, takim jak granice frazeologii, relacje między przysłowiem a klasycznym frazeologizmem, a także przekład frazeologizmów oraz rozróżnianie wariantów i synonimów frazeologicznych. Integralnym elementem książki

jest autorski słownik stałych związków wyrazowych, który stanowi praktyczną egzemplifikację przyjętych rozstrzygnięć teoretycznych.

Wartość charakteryzowanych opracowań polega na ich wielowymiarowości, funkcjonalności i przystępności. Systematyzują, ilustrują i pogłębiają one wiedzę o stałych połączeniach wyrazowych, ukazując je zarówno z perspektywy teoretycznej, jak i użytkowej. Razem tworzą spójny i uzupełniający się zestaw dydaktyczno-naukowy, który może znaleźć zastosowanie w nauczaniu, badaniach oraz popularyzacji analizowanych języków słowiańskich.

4.2.3. Leksykografia słowiańska (polsko-ukraińska)

Jednym z obszarów moich badań naukowych jest leksykografia słowiańska ujmowana w perspektywie konfrontatywnej. Podczas spotkania naukowego w Zakładzie Językoznawstwa Instytutu Rusycystyki Uniwersytetu Łódzkiego¹ w 2012 roku zgłosiłam potrzebę opracowania *Polsko-ukraińskiego słownika frazeologicznego*. Na rynku wydawniczym dostępne są bowiem słowniki frazeologiczne poświęcone związkom między różnymi językami słowiańskimi – m.in. rosyjskim i polskim, rosyjskim i ukraińskim, czeskim i polskim czy białoruskim i polskim – natomiast brakowało pozycji zestawiającej współczesną frazeologię języka polskiego i ukraińskiego.

Powstanie takiego opracowania stało się możliwe dzięki współpracy z rodzimą użytkowniczką języka ukraińskiego mgr Iją Tuliną-Blumental. Po blisko pięcioletnim okresie ścisłej współpracy oraz eksploracji zagadnień z zakresu frazeologii języków słowiańskich, w 2016 roku słownik został opublikowany przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. Ze względu na bardzo duże zainteresowanie publikacją, na początku 2017 roku podjęto decyzję o zwiększeniu nakładu, a pod koniec 2025 r. – o wykonaniu dodruku.

Polsko-ukraiński słownik frazeologiczny wypełnia lukę w dotychczasowych opracowaniach leksykograficznych konfrontujących współczesne jednostki frazeologiczne języków polskiego i ukraińskiego. Publikacja zawiera około 1200 par odpowiadających sobie jednostek. Trzon pracy stanowi część słownikowa zredagowana według przyjętych zasad naukowych. Jej istotnym uzupełnieniem są dwa indeksy – polskich i ukraińskich

¹ W listopadzie 2025 roku Instytut Rusycystyki UŁ zmienił nazwę na Instytut Studiów Wschodnioeuropejskich UŁ, natomiast Zakład Językoznawstwa – na Zakład Lingwistyki i Przekładu.

frazeologizmów – które znacząco ułatwiają korzystanie z publikacji. Część słownikowa została poprzedzona wprowadzeniem, w którym omówiono cele, budowę oraz założenia metodologiczne opracowania.

Słownik ma charakter oryginalny na gruncie badań nad frazeologią słowiańską i skierowany jest do szerokiego grona odbiorców: studentów ukrainistyki i polonistyki, tłumaczy, dziennikarzy, nauczycieli, slawistów, badaczy frazeologii, a także pasjonatów języka i kultury Ukrainy oraz Polski. Może on być wykorzystywany zarówno w praktyce translacyjnej, jak i w refleksji naukowej. Zarówno przedmowa, jak i zasadniczy rozdział wprowadzający zostały opracowane w dwóch wersjach językowych – polskiej i ukraińskiej – co znacząco zwiększa dostępność i zasięg odbioru publikacji. Opracowanie zamyka wykaz bibliografii obejmujący podstawowe współczesne źródła leksykograficzne.

Celem słownika było zestawienie polskich frazeologizmów z ich ukraińskimi odpowiednikami. Uwzględniono wyłącznie jednostki aktualne, powszechnie używane w obu językach, pozbawione cech archaiczności. W słowniku ujęto związki frazeologiczne tożsame pod względem znaczenia – zarówno klasyczne idiomy, jak i przysłowia, porzekadła oraz tzw. skrzydlate słowa. Taka różnorodność materiału pozwoliła zaprezentować bogactwo i różnorodność obrazowych podstaw znaczeniowych aktualizujących się w języku polskim i ukraińskim.

Polskie związki stałe były tłumaczone wyłącznie za pomocą ukraińskich jednostek frazeologicznych. Kryteriami doboru materiału stała się obrazowość oraz ekspresywność. W toku pracy zauważyliśmy – wraz ze współautorką – że podstawy obrazowe w obu językach często znacząco różnią się, co stanowi szczególnie interesujący aspekt badań konfrontatywnych. Problem ten został zasygnalizowany w części wstępnej zatytułowanej *Ogólna charakterystyka materiału leksykograficznego*, a jego pogłębiona analiza zasługuje na odrębne opracowanie naukowe.

Wszystkie frazeologizmy ukraińskie zachowano w autentycznej formie – nie były one przerabiane ani dostosowywane do polskich odpowiedników. Przy opracowywaniu znaczeń opierałyśmy się na współczesnych źródłach leksykograficznych, dokonując w razie potrzeby intuicyjnych uściśleń, korekt oraz dopowiedzeń. W przypadku przysłów opisy znaczeń formułowaliśmy najczęściej samodzielnie. Niektóre pary frazeologizmów zostały poszerzone o jednostki synonimiczne, co nie tylko rozbudowało korpus słownika, ale także unaocznilo rozpiętość semantyczną i systemową frazeologii obu języków. Dzięki takiemu ujęciu

publikacja pełni również funkcję podręcznego leksykonu synonimów frazeologicznych i może być wykorzystywana nie tylko w praktyce translacyjnej czy badaniach naukowych, ale i w praktyce dydaktycznej.

Przyjęte rozwiązania leksykograficzne mają charakter autorski i wynikają z wcześniejszych ustaleń teoretycznych dotyczących frazeologii, ekwiwalencji oraz motywacji semantycznej. Słownik nie ogranicza się do prostego zestawienia odpowiedników znaczeniowych, lecz ujmuje frazeologizmy jako nośniki kulturowo uwarunkowanych obrazów świata, które w języku polskim i ukraińskim często realizują się poprzez odmienne podstawy metaforyczne. W tym sensie opracowanie ma nie tylko wymiar praktyczny, lecz także poznawczy, umożliwiający analizę podobieństw i różnic w konceptualizacji rzeczywistości w obu językach. Zaproponowany model opisu może stanowić punkt odniesienia dla dalszych badań konfrontatywnych nad frazeologią języków słowiańskich.

Prace nad *Polsko-ukraińskim słownikiem frazeologicznym* miały charakter wieloetapowy i były systematycznie prezentowane na forum międzynarodowym. Wybrane części powstającego leksykonu przedstawiałam podczas czterech konferencji naukowych – dwóch w Polsce i dwóch w Ukrainie – przy czym organizatorzy prestiżowej konferencji „Мир языка – Мир в языке” w Kijowie dwukrotnie zaprosili mnie do wygłoszenia referatu podczas sesji plenarnej. W toku prac nad leksykonem zaprezentowałam następujące referaty: *Projekt polsko-ukraińskiego słownika frazeologicznego* (Łódź, 2014), *О структуре и содержании польско-украинского словаря фразеологизмов (к проблеме проекта)* (Łódź, 2014), *Польско-український фразеологічний словар (структура, содержание, перспективи)* (Kijów, 2015). W 2023 roku także wystąpiłam podczas sesji plenarnej w Kijowie. Tym razem przygotowałam referat *Polsko-ukraiński słownik frazeologiczny: specyfika struktury i treści*. Celem wystąpień było ukazanie możliwości naukowej interpretacji obszernego materiału faktograficznego oraz omówienie struktury, treści i perspektyw projektowanego słownika. Efektem tych działań stały się dwie publikacje we współautorstwie: *О структуре и содержании польско-украинского словаря фразеологизмов (к проблеме проекта)*, opublikowana w 2014 roku w monografii *W kręgu zagadnień semantyki i stylistyki*, oraz artykuł *Польсько-український фразеологічний словник (структура, зміст, перспективи)*, zamieszczony w 2015 roku w ukraińskim

czasopiśmie „Система і структура східнослов'янських мов”. Redakcję językową słownika prowadziła mgr Maria Horkavtschuk z Uniwersytetu Justusa Liebiga w Giessen.

Prace nad *Polsko-ukraińskim słownikiem frazeologicznym* nie tylko wypełniły dotychczasową lukę w leksykografii konfrontatywnej. Dzięki systematycznemu, wieloletniemu podejściu publikacja ta nie tylko umożliwia praktyczne zastosowania w translatoryce i dydaktyce, ale również tworzy fundament do dalszych, pogłębionych analiz badawczych, potwierdzając, że konfrontatywne badania frazeologiczne są niezbędnym elementem refleksji naukowej współczesnej slawistyki.

4.2.4. Studia konceptualne o profilu semantyczno-kulturowym

Jeden z bloków moich badań obejmuje prace, w których problematyka lingwistyczna została osadzona w szerokim kontekście kulturowym. Wyniki cząstkowe badań o takim profilu zaprezentowałam na jedenastu konferencjach naukowych zorganizowanych w Polsce (Sosnowiec, Łódź, Pobierowo), Rosji (Moskwa, Kazań) oraz w Ukrainie (Kijów). Wszystkie referaty po uzupełnieniach zostały opublikowane w seriach wydawniczych („Studia Słowianoznawcze” – Piotrków Trybunalski, 2002, 2005), czasopismach („Acta Universitatis Lodziensis. Folia Linguistica Rossica” – Łódź 2003, 2006, 2007, 2008, 2010, 2011, 2012; „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Litteraria Rossica” – Łódź 2025; „Стил” – Belgrad 2009; „Південний архів” – Chersoń 2002; „Система і структура східнослов'янських мов” – Kijów 2017) i monografiach wieloautorkich (*Teoretyczne i praktyczne aspekty badań semantyki i stylistyki* 2012; *Актуальные проблемы русского языка и методики его преподавания: традиции и инновации* 2011; *Świat Słowian w języku i kulturze XI: Wybrane zagadnienia z literatur i kultur słowiańskich* 2010; *Język, tożsamość i komunikacja międzykulturowa. Księga pamiątkowa ofiarowana doktor Bożenie Zinkiewicz-Tomanek* 2010; *Język a rzeczywistość. Rusycystyczne studia konfrontatywne* 2005; *Świat Słowian w języku i kulturze V: Językoznawstwo* 2004; *Aktualne problemy semantyki i stylistyki tekstu. Studia komparatywne i opisowe* 2004; *Perspektywy dyskursu religijnego, czyli przyjęcie Kaina* 2004; *Świat Słowian w języku i kulturze IV: Językoznawstwo* 2003).

Centralne miejsce w tym obszarze zajmuje monografia *Studium lingwistyczne i kulturologiczne rosyjskich frazeologizmów z komponentami cepдye i дыуа* wraz z towarzyszącym jej cyklem artykułów. Przedmiotem analizy stały się frazeologizmy

i inne ustabilizowane połączenia wyrazowe zawierające wspomniane komponenty, interpretowane jako nośniki kulturowych wyobrażeń o świecie wewnętrznym człowieka. Do materiału badawczego włączyłam zarówno klasyczne jednostki frazeologiczne, jak i związki łączliwe oraz materiał paremiologiczny, co pozwoliło na uchwycenie wielowymiarowości analizowanych konceptów.

Zgromadzony korpus obejmował ponad 600 jednostek, których znaczenie zostało zilustrowane przykładami z literatury pięknej. Analiza wykazała wyjątkową frekwencję frazeologizmów z komponentami *сердце* i *душа* w języku rosyjskim, co potwierdza ich szczególną rolę w rosyjskim sposobie konceptualizowania emocji, moralności i duchowości. W badaniach uwzględniłam zarówno język ogólny, jak i jego odmiany gwarowe, a wyniki przedstawiłam także w formie tabel funkcjonalno-semantycznych, ukazujących relacje między analizowanymi jednostkami.

Interpretacja materiału została oparta na założeniach lingwistyki kognitywnej i teorii metafory konceptualnej. Frazeologizmy z komponentami *серце* i *душа* ukazują te pojęcia jako centralne elementy świata wewnętrznego człowieka, konceptualizowane m.in. jako pojemniki emocji, centra moralności czy dynamiczne pierwiastki życia. Analizy ujawniły ścisły związek między sposobami językowego ujmowania tych pojęć a systemem wartości, etyką oraz tradycją religijno-filozoficzną kultury rosyjskiej. W interpretacjach odwoływałam się do ustaleń psychologii, antropologii kultury, teologii i filozofii, co pozwoliło na pogłębione odczytanie znaczeń frazeologicznych.

Obok konceptów *serca* i *duchy* przedmiotem moich analiz były także inne pojęcia o wysokiej nośności antropologicznej, takie jak *strach*, *śmierć*, *głowa* czy *intelekt*. W artykułach poświęconych tym zagadnieniom podjęłam próbę rekonstrukcji struktur pojęciowych kształtowanych pod wpływem doświadczenia cielesnego, wzorców kulturowych i religijnych oraz potocznych mechanizmów wartościowania. Badania te pokazały, że język ujmuje rzeczywistość w kategoriach metaforycznych i metonimicznych, a pojęcia abstrakcyjne są konceptualizowane poprzez odwołanie do doświadczenia fizycznego i codziennej praktyki poznawczej.

Do prac o profilu semantyczno-kulturowym należą również analizy stereotypowych wyobrażeń kobiety utrwalonych w rosyjskich przysłowiach i porzekadłach oraz studia nad jednostkami językowymi związanymi z mówieniem. Teksty te ukazują, w jaki sposób

frazeologia porządkuje społeczne oceny, normy zachowania i relacje międzyludzkie, pełniąc funkcję poznawczą i aksjologiczną.

Prezentowane opracowania stanowią kognitywną interpretację faktów językowych, opartą na doświadczeniu fizycznym, percepcji zmysłowej, wzorcach społecznych oraz szeroko pojmowanej działalności człowieka. Prezentują mentalne ujęcie rzeczywistości otaczającej ludzi, ukazując różnorodne aspekty rozwoju semantyki frazeologizmów oraz ich powiązania z kulturą. Poprzez prowadzone analizy starałam się odtworzyć sposoby wartościowania, postrzegania i porządkowania świata zawarte w tkance językowej rosyjskojęzycznej społeczności.

Koncepty takie jak *strach*, *śmierć*, *intelekt* czy *głowa*, przyjmują w języku formę różnych struktur pojęciowych, których badanie pozwala na lepsze zrozumienie procesów mentalnych. Język traktuję jako sposób interpretacji otaczającej człowieka rzeczywistości oraz projekcję ludzkiego sposobu patrzenia na świat. W realizowanych badaniach łączę wiedzę językoznawczą z poznaniem pozajęzykowym, realizując tym samym postulaty teorii kognitywnej.

W szczególności w przypadku konceptu *śmierci* istotną rolę w kształtowaniu się płaszczyzn semantycznych wielowyrazowców odegrały wierzenia Słowian oraz wpływy kultury chrześcijańskiej. Pozostałe koncepty wykazują, że człowiek postrzega i percypuje rzeczywistość głównie w kategoriach metafor i metonimii. Rzeczywistość materialna, bliższa doświadczeniu i poznaniu, służy za podstawę do wyrażenia treści abstrakcyjnych. Myśli i pojęcia, których nie można dotknąć ani zobaczyć, są opisywane w kategoriach przedmiotów, co umożliwia człowiekowi oswojenie abstrakcyjnego porządku świata oraz określenie własnego miejsca w nim.

Całość opisywanego bloku badawczego stanowi próbę pokazania, że język – jako forma konceptualizacji rzeczywistości – pozwala nie tylko komunikować treści, lecz także rekonstruować sposoby myślenia i wartościowania obecne w danej kulturze. Przyjęcie perspektywy kognitywnej umożliwiło powiązanie danych językowych z wiedzą pozalingwistyczną i ukazanie, jak obraz świata zakodowany we frazeologii odzwierciedla doświadczenia emocjonalne, duchowe i społeczne człowieka.

Przedstawione studia konceptualne miały charakter fundamentalny i stanowiły zaplecze metodologiczne dla moich późniejszych badań nad frazeologią animalistyczną

i antropocentryzmem językowym. Pozwoliły one na wypracowanie spójnego aparatu interpretacyjnego opartego na analizie metafory, wartościowania i językowego obrazu świata. W odróżnieniu od osiągnięcia głównego, skoncentrowanego na relacji człowiek–zwierzę, niniejszy blok badawczy dotyczy przede wszystkim konceptualizacji świata wewnętrznego człowieka oraz uniwersalnych pojęć antropologicznych utrwalonych w języku.

4.2.5. Problematyka animalistyczna

Istotną część mojej działalności naukowej stanowią prace poświęcone leksyce i frazeologii animalistycznej. Analizuję językowe sposoby konceptualizacji zwierząt w polszczyźnie i ruszczyźnie, koncentrując się na tym, w jaki sposób obydwa języki odzwierciedlają kulturowo ukształtowane relacje człowieka z fauną, w szczególności ze zwierzętami gospodarskimi. Badania te wpisują się w rozwijający się nurt humanistyki ekologicznej, obejmujący m.in. refleksję nad antropocentryzmem językowym, *animal studies* oraz ekolingwistyką.

W prowadzonych analizach koncentruję się na semantyczno-kulturowych modelach wartościowania zwierząt w języku, badając m.in. mechanizmy metaforyzacji cech, strategie deprecjacji oraz kulturowo utrwalone stereotypy. Szczególne miejsce zajmuje tu analiza relacji człowiek–zwierzę w kontekście praktyk hodowlanych, udomowienia i pracy zwierząt, a także ekspresywno-aksjologicznego potencjału frazeologizmów. Prowadzę analizy porównawcze polskiej i rosyjskiej frazeologii, identyfikując mechanizmy językowego antropocentryzmu i jego kulturowe konsekwencje oraz rekonstruując role przypisywane zwierzętom w dyskursie językowym – od istot służebnych i uległych po symbole siły, nieczystości, sprytu czy nieposłuszeństwa.

Wyniki prowadzonych badań prezentowałam wielokrotnie na konferencjach krajowych (Pobierowo, Sosnowiec, Łódź, Rzeszów, Zielona Góra) oraz zagranicznych (Smoleńsk, Irkuck, Moskwa). Problematyka animalistyczna znalazła uporządkowaną i syntetyczną formę w monografii *Językowe portrety zwierząt hodowlanych w przestrzeni semantyczno-kulturowej polszczyzny i ruszczyzny (na materiale frazeologii)*, a także w pracy przedstawionej w niniejszym autoreferacie jako główne osiągnięcie badawcze.

Oprócz monografii zagadnienia te były przedmiotem opisu w dziewiętnastu artykułach naukowych. Siedem z nich ukazało się w czasopismach polskich z wykazu Ministerstwa

Nauki i Szkolnictwa Wyższego („Acta Universitatis Lodziensis. Folia Linguistica Rossica” 2009, 2013; „Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego” 2013; „Językoznawstwo” 2023, 2025 dwukrotnie; „Poznańskie Studia Slawistyczne” 2021). Tekst opublikowany w tym ostatnim periodyku jest indeksowany w basie SCOPUS. Sześć kolejnych tekstów wyszło w monografiach wieloautorskich wydanych w Polsce (*Ze studiów nad literaturami i językami wschodniosłowiańskimi* 2008; *Świat Słowian w języku i kulturze X: Językoznawstwo. Wybrane zagadnienia z leksyki i morfologii języków europejskich* 2009; *Język, kultura i świat roślin. Księga pamiątkowa ofiarowana profesor Halinie Chodurskiej* 2010; *Z zagadnień semantyki i stylistyki tekstu* 2010; *Русский язык в иностранной аудитории – теория, практика, цели и результаты преподавания* 2011; *Коммуникативные аспекты грамматики и текста II* 2020), natomiast sześć – w publikacjach zagranicznych, w Bułgarii i Rosji (*Филологические традиции в современном литературном и лингвистическом образовании. Сборник научных статей*, Moskwa 2011; *Славянские языки и культуры: прошлое, настоящее, будущее. Материалы V Международной научно-практической конференции* (Иркутск, 21–22 мая 2013 г.); *Служение слову. К 70-летию профессора В. Абрамовой. Юбилейный сборник научных трудов*, Шумен 2014; *Служение слову. К 60-летию профессор Тютки Ивановой. Юбилейный сборник*, Шумен 2015; *Диалог языков и культур: Россия – Польша*, Смоленск 2015, 2017).

W początkowym etapie badań koncentrowałam się na ogólnych mechanizmach funkcjonowania komponentów animalistycznych w leksyce i frazeologii, analizując metaforyzację nazw zwierząt, ich ekspresywność oraz rolę stereotypów kulturowych. W kolejnych pracach podejmowałam zagadnienia związane z obrazem zwierząt w języku potocznym, żargonie i dialektach, zwracając uwagę na rozbieżności między opisem leksykograficznym a rzeczywistym funkcjonowaniem jednostek w dyskursie. Ważnym aspektem tych badań było także wykorzystanie frazeologii animalistycznej w dydaktyce języka rosyjskiego jako obcego.

Istotnym etapem rozwoju tego nurtu stały się badania konfrontatywne polsko-rosyjskie, poświęcone językowym obrazom wybranych zwierząt gospodarskich. Analizy wykazały, że leksyka i frazeologia różnią się pod względem zakresu i układu cech konotacyjnych, a dane frazeologiczne pozwalają na znacznie pełniejszą rekonstrukcję potocznych wyobrażeń kulturowych niż materiał *stricte* leksykalny. W artykułach

poświęconych m.in. *bydłu, świni, cielęciu czy kozie* ukazałam procesy pejoratywizacji zoonimów oraz ich funkcjonowanie jako nośników ocen antropocentrycznych, służących przede wszystkim charakterystyce człowieka.

Naturalną konsekwencją prowadzonych analiz stało się pogłębienie refleksji nad antropocentryzmem jako dominującą zasadą organizującą frazeologię animalistyczną. W licznych publikacjach wykazałam, że nazwy zwierząt rzadko pełnią funkcję deskryptywną wobec świata fauny, natomiast systematycznie uczestniczą w metaforycznym i aksjologicznym opisie człowieka, jego wyglądu, zachowania, cech osobowości i zdolności poznawczych. Badania te pozwoliły uchwycić hierarchiczny model relacji *homo-animal*, oparty na instrumentalnym postrzeganiu zwierząt.

Ważnym etapem rozwoju prowadzonych przeze mnie badań była monografia *Językowe portrety zwierząt hodowlanych w przestrzeni semantyczno-kulturowej polszczyzny i ruszczyzny (na materiale frazeologii)*, poświęcona systemowej rekonstrukcji językowych obrazów *konia, krowy, świni, kozy i owcy* w ujęciu porównawczym. Praca ta opiera się na obszernym materiale frazeologicznym i leksykalnym, obejmującym różne typy jednostek ustabilizowanych, co pozwoliło na wieloaspektowy opis semantyczno-kulturowy analizowanych zoonimów. Zastosowany model opisu uwzględniał zarówno wiedzę potoczną, jak i elementy wiedzy encyklopedycznej, a także konteksty historyczne i kulturowe, dzięki czemu możliwe było ukazanie złożonych mechanizmów wartościowania zwierząt w języku. Monografia miała charakter porządkujący i syntetyzujący, a jej celem było wypracowanie spójnego schematu analizy, który mógłby zostać wykorzystany w dalszych badaniach konfrontatywnych. Ustalenia zawarte w tej pracy ujawniły dominację perspektywy antropocentrycznej we frazeologii animalistycznej, jednak zagadnienie to nie stanowiło jeszcze wówczas głównego przedmiotu refleksji teoretycznej. Stało się ono natomiast punktem wyjścia do pogłębionych analiz, które znalazły pełną realizację w monografii *Człowiek w relacji ze zwierzętami hodowlanymi: lingwistyczne studium antropocentryzmu (na podstawie polskich i rosyjskich frazeologizmów animalistycznych)*.

W ten sposób problem antropocentryzmu stał się dla mnie naturalną i konieczną dominantą badawczą, integrującą dotychczasowe ustalenia dotyczące wartościowania, stereotypów, metaforyzacji oraz funkcji dydaktycznej frazeologizmów z komponentem zwierzęcym. Analiza tych zjawisk pozwoliła nie tylko uchwycić relację *homo-animal* w szerszej perspektywie humanistyki ekologicznej, lecz także zaproponować systemową,

wielopoziomową interpretację językowego obrazu zwierząt, która ostatecznie przyjęła formę monografii przedstawionej jako osiągnięcie główne.

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej

Moja działalność naukowa od początku miała charakter międzyinstytucjonalny i międzynarodowy. Od momentu zatrudnienia na Uniwersytecie Łódzkim w 2001 roku aktywnie angażuję się we współpracę z krajowymi i zagranicznymi ośrodkami naukowymi, realizując projekty badawcze, staże, kwerendy oraz działania redakcyjne, organizacyjne i popularyzatorskie.

5.1. Współpraca z zagranicznymi ośrodkami naukowymi w ramach projektów badawczych i inicjatyw akademickich

Elementem mojej aktywności akademickiej była inicjatywa związana z kształtowaniem młodego środowiska badawczego. W grudniu 2001 roku założyłam Językoznawcze Koło Naukowe Rusycystów, którego opiekunem byłam do końca 2010 roku. W ramach działalności Koła realizowane były liczne przedsięwzięcia o charakterze naukowym, w tym publikacje studenckie i regularny udział w cyklicznych konferencjach młodych naukowców w Pobierowie (lata 2003–2010). Niektórzy członkowie Koła kontynuowali swoją drogę akademicką, podejmując studia doktoranckie zakończone obronami rozpraw doktorskich².

Dzięki zaangażowaniu studentów Koło uczestniczyło także w projektach o zasięgu międzynarodowym. W 2005 roku zainicjowało ono międzynarodowe warsztaty naukowe „Massmedia a wolność słowa”, współtworzone przez studentów z Polski, Białorusi, Ukrainy i Niemiec. W 2010 roku członkowie Koła współorganizowali konferencję naukową w Ukrainie w ramach międzynarodowego projektu badawczego „Szkoła Otwartego Umysłu”, co potwierdza jego aktywność wykraczającą poza lokalny kontekst akademicki i stanowiącą realny wkład w wymianę naukową między młodymi badaczami z różnych krajów.

² Warto zauważyć, że koło to istnieje do dziś, w 2025 r. zmieniło nazwę na Lingwistyczne Koło Naukowe.

Dwukrotnie uczestniczyłam w międzynarodowych projektach naukowo-badawczych Katedry Języka Rosyjskiego Uniwersytetu im. Konstantina Presławskiego w Szumen (Bułgaria) nt. *Актуальные проблемы болгарской русистики*. Numer projektu zrealizowanego w 2014 roku: РД-08-274/14.03.2014; numer projektu zrealizowanego w 2015 roku: РД-08-274/14.03.2015. Kierownikiem projektów była prof. dr hab. Elena Stojanova z Uniwersytetu w Szumen.

Efektom tej współpracy są publikacje książkowe: *Служение слову. К 70-летию профессора В. Абрамовой. Юбилейный сборник научных трудов* (Шумен 2014) oraz *Служение слову. К 60-летию профессора Тютки Ивановой. Юбилейный сборник* (Шумен 2015), zawierające m.in. dwa artykuły mojego autorstwa. Pierwszy z nich – *Сielę/теленок в языковом пространстве польского и русского языков* – został opublikowany samodzielnie, drugi zaś – *Коннотативные связи по внешнему виду в номинации животных в польском и русском языках* – opracowałam we współautorstwie z prof. dr hab. Eleną Ivanjan z Uniwersytetu Pedagogicznego w Samarze w ramach nawiązanej wówczas współpracy naukowo-dydaktycznej.

Kontynuacją współpracy był mój zaoczny udział w międzynarodowej konferencji naukowej w Moskwie w 2016 roku, podczas której prof. Elena Ivanjan wygłosiła nasz wspólny referat pt. *Антропоцентрические коннотации в номинации животных (польско-русские сопоставления)*. Główne tezy wystąpienia zostały opublikowane w tomie pokonferencyjnym *Славянские языки и культуры в современном мире* (Москва 2016).

Na zaproszenie prof. dr hab. Eleny Ivanjan zorganizowałam również dwie edycje szkoleń naukowych w formie webinarów dla studentów specjalności magisterskiej „Русский язык в среднем общем и высшем образовании” z Uniwersytetu Pedagogicznego w Samarze. Podczas zajęć omawiałam zagadnienia związane z antropocentryzmem, frazeologią oraz dydaktyką nauczania języka rosyjskiego w różnych typach szkół. O webinarach tych napisano w rosyjskojęzycznym czasopiśmie WAK („Научный диалог”, nr 6 [54], 2016). W 2019 roku otrzymałam od rektora Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego w Samarze list z podziękowaniem za przygotowanie i przeprowadzenie trzeciej edycji szkolenia.

5.2. Czynny udział w konferencjach krajowych i międzynarodowych (ze szczególnym uwzględnieniem sympozjów odbywających się za granicą)

W latach 2003–2009 prowadziłam na Uniwersytecie Łódzkim projekty naukowe w ramach dotacji dla młodych naukowców. Pozyskane środki umożliwiły mi m.in. udział w krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych. Przed uzyskaniem stopnia doktora uczestniczyłam czynnie w sześciu międzynarodowych konferencjach naukowych, zaś po doktoracie – w trzydziestu dwóch, z czego jedenaście odbyło się poza granicami Polski (m.in. w Moskwie, Smoleńsku, Irkucku, Kazaniu i Kijowie).

Na konferencjach prezentowałam referaty poświęcone zagadnieniom z zakresu językoznawstwa słowiańskiego, frazeologii, semantyki i stylistyki. Występowałam zarówno podczas konferencji dla młodych naukowców, jak i na międzynarodowych sympozjach naukowych w gronie uznanych, doświadczonych badaczy, co umożliwiała mi konfrontowanie wyników moich badań z dorobkiem specjalistów reprezentujących różne szkoły i tradycje metodologiczne. Organizatorami tych spotkań były zarówno polskie instytucje naukowe (Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Uniwersytet Rzeszowski, Uniwersytet Łódzki, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Płocku, Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi, Uniwersytet Zielonogórski), jak i ośrodki zagraniczne (Ukraiński Państwowy Uniwersytet im. Mychajła Drahomanowa (ukr. Український державний університет імені Михайла Драгоманова), Smoleński Uniwersytet Państwowy (ros. Смоленский государственный университет), Irkucki Państwowy Uniwersytet Lingwistyczny (ros. Иркутский государственный лингвистический университет), Rosyjski Uniwersytet Przyjaźni Narodów im. Patrice'a Lumumby (ros. Российский университет дружбы народов), Moskiewski Humanistyczny Instytut Pedagogiczny (ros. Московский гуманитарный педагогический институт), Kazański Uniwersytet Federalny (ros. Казанский федеральный университет)). Pokłosem konferencji były nie tylko publikacje, ale i kontakty z naukowcami reprezentującymi ważne ośrodki badawcze, które zaowocowały dalszą współpracą naukową i publikacyjną.

5.3. Krajowe i zagraniczne staże naukowo-badawcze oraz pobyty studyjne

W latach 2006, 2009, 2014, 2015, 2022 oraz 2024 odbyłam staże naukowo-badawcze w Instytucie Sławistyki Uniwersytetu Justusa Liebiga w Giessen (Niemcy), realizowane

w ramach długoletniego partnerstwa między tą instytucją a Uniwersytetem Łódzkim. Obejmowały one wygłaszanie referatów naukowych, prowadzenie zajęć ze studentami oraz realizację kwerend w tamtejszej bibliotece uniwersyteckiej. Szczególnym przedmiotem moich badań była słowiańska frazeologia animalistyczna oraz zagadnienia antropocentryzmu językowego. Udział w stażach umożliwił mi pogłębienie analiz dzięki dostępowi do specjalistycznych zasobów bibliotecznych i konsultacjom z ekspertami, a ich efektem było nawiązanie współpracy naukowej, która zaowocowała wymianą doświadczeń badawczych oraz poszerzeniem perspektywy porównawczej w kontekście języków słowiańskich.

Podczas pobytu w styczniu 2015 roku, wspólnie z mgr Marią Horkavtschuk, rozpoczęłyśmy redakcję językową przygotowywanego wówczas *Polsko-ukraińskiego słownika frazeologicznego*. Prace te zostały zakończone pod koniec tego samego roku podczas wizyty współautorki, mgr Iji Tuliny-Blumental, w Giessen. W tym samym czasie wygłosiłam również referat pt. *Językowy obraz intelektu w ruszczyźnie*, poświęcony semantycznym i pragmatycznym aspektom wartościowania rozumu i głupoty w języku rosyjskim – temat ten stanowił istotny etap przygotowań do dalszych badań nad aksjologią frazeologizmów animalistycznych. Ważnym celem stażu było także prowadzenie kwerendy bibliotecznej i gromadzenie materiałów do pracy habilitacyjnej.

Ostatni z pobytów, zrealizowany w 2024 roku pod opieką naukową prof. dra hab. Thomasa Daibera, miał dla mnie szczególne znaczenie ze względu na końcowy etap prac nad książką habilitacyjną pt. *Człowiek w relacji ze zwierzętami hodowanymi: lingwistyczne studium antropocentryzmu (na podstawie polskich i rosyjskich frazeologizmów animalistycznych)*. W trakcie stażu odbyłam kwerendę biblioteczną oraz konsultacje naukowe dotyczące zarówno aktualnego stanu badań nad słowiańską frazeologią animalistyczną, jak i struktury oraz założeń metodologicznych przyjętych w przygotowywanej monografii. Cennym elementem pobytu były również rozmowy z pracownikami Instytutu Sławistyki oraz wymiana doświadczeń w zakresie badań nad językowym obrazem zwierząt i kulturowo uwarunkowanymi konotacjami antropocentrycznymi w języku.

W 2011 roku zrealizowałam trzymiesięczny staż naukowy w Państwowym Instytucie Języka Rosyjskiego im. A. Puszkina w Moskwie, którego celem była kwerenda biblioteczna (Biblioteka INION Rosyjskiej Akademii Nauk i Rosyjska Biblioteka Państwowa) oraz udział z referatami w dwóch konferencjach naukowych.

W 2025 roku odbyłam krótki krajowy staż naukowy w Instytucie Językoznawstwa Uniwersytetu Szczecińskiego. Opiekunem stażu była prof. dr hab. Ewa Komorowska. W trakcie stażu odbyłam konsultacje naukowe dotyczące napisanej rozprawy. Z tego względu staż miał istotne znaczenie dla finalnego kształtu monografii. Ponadto wzięłam udział z referatem w Światowym Kongresie Młodych Filologów z cyklu „Świat Słowian w Języku i Kulturze”, który został zorganizowany przez Uniwersytet Szczeciński w Pobierowie w dniach 15 – 17 maja. W kongresie brali udział specjaliści z zakresu problematyki badawczej podjętej w książce habilitacyjnej. Właśnie dlatego Pani Profesor Ewa Komorowska zachęciła mnie do udziału we wspomnianym przedsięwzięciu naukowym.

5.4. Publikacje zagraniczne i działalność redakcyjna

Wymianę wiedzy z badaczami z innych uczelni, zarówno krajowych, jak i zagranicznych, umożliwia mi wieloletnia działalność redakcyjna, która stanowi istotny element mojej aktywności naukowej. Od 2006 roku byłam związana z czasopismem *Acta Universitatis Lodzensis. Folia Linguistica Rossica*, początkowo jako sekretarz redakcji, następnie jako redaktor naczelna. Czasopismo to stało się platformą wymiany myśli między międzynarodowymi specjalistami-filologami, gromadząc autorów i recenzentów z wielu renomowanych ośrodków akademickich. Od 2025 roku jestem zastępcą redaktora naczelnego oraz redaktorem sekcji językoznawczej czasopisma *Acta Universitatis Lodzensis. Folia Litteraria Rossica*. Czasopismo to zostało włączone do kilku międzynarodowych baz indeksacyjnych, m.in. DOAJ, Central and Eastern European Online Library (CEEOL). W skład redakcji i międzynarodowej rady naukowej periodyku wchodzi m.in. badacze z Uniwersytetu w Ottawie (Kanada), Charkowskiego Uniwersytetu Narodowego im. W. N. Karazina (Ukraina), Uniwersytetu im. Justusa-Liebiga w Giessen (Niemcy), Katolickiego Uniwersytetu Pétera Pázmánya w Budapeszcie (Węgry), Appalachian State University, Boone (Stany Zjednoczone), Szumenskigo Uniwersytetu im. Konstantyna Presławskiego (Bułgaria), Uniwersytetu Konstantyna Filozofa w Nitrze (Słowacja), Uniwersytetu Helsińskiego (Finlandia), Ukraińskiego Wyższego Instytutu Pedagogicznego im. Mychajła Drahomanowa w Kijowie (Ukraina), Uniwersytetu Rzymskiego „La Sapienza” (Włochy), Uniwersytetu Wielkotyrnowskiego im. św. Cyryla i Metodego (Bułgaria), Wolnego Uniwersytetu w Tibilisi (Gruzja), Instytutu Historii Religii Rumuńskiej Akademii Nauk w Bukareszcie, Uniwersytetu Federalnego w Rio Grande do Norte (Brazylia),

Uniwersytetu Łotewskiego w Rydze (Łotwa), Kazachskiego Narodowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. Abaja w Ałmaty (Kazachstan). Redagowane przeze mnie numery stanowią zatem efekt ścisłej współpracy z naukowcami z zagranicy – zarówno autorami, jak i członkami Rady Naukowej, reprezentującymi uczelnie i instytucje naukowe o zasięgu międzynarodowym.

Znaczącym elementem mojej działalności są również prace nad monografiami wieloautorskimi, które powstają w oparciu o współpracę z przedstawicielami licznych instytucji akademickich i kulturalnych z Polski i zagranicy. W 2014 roku miałam okazję uczestniczyć w pracach redakcyjnych materiałów pokonferencyjnych XI Sympozjum Międzynarodowego МАПРЯЛ (Одиннадцатый международный симпозиум МАПРЯЛ, Велико-Тырново, 2014) w charakterze recenzenta. Oceniałam wówczas teksty naukowe o różnorodnej tematyce.

W tym samym roku ukazała się monografia *Z zagadnień semantyki, stylistyki i pragmatyki*, przygotowana przeze mnie we współredakcji z mgr Iją Tuliną-Blumental. Publikacja ta stanowiła pokłosie V Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Aktualne problemy semantyki i stylistyki tekstu” (22–24 maja 2014 r.), w której pełniłam funkcję kierownika naukowego. Wydarzenie to miało wyraźny wymiar międzynarodowy – zostało zorganizowane we współpracy z dwoma zagranicznymi ośrodkami akademickimi: Instytutem Sławistyki Uniwersytetu Justusa Liebiga w Giessen (Niemcy) oraz Katedrą Rusycystyki Uniwersytetu im. Cyryla i Metodego w Wielkim Tyrnowie (Bułgaria).

Do ważnych przedsięwzięć zaliczam również współorganizację jubileuszu pracy naukowej prof. dra hab. Jarosława Wierzińskiego w 2022 roku. Wydarzeniu temu towarzyszyła publikacja monografii *W kręgu zagadnień języka, literatury i kultury. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Jarosławowi Wierzińskiemu*, którą miałam zaszczyt współredagować z dr hab. Krystyną Ratajczyk, prof. UŁ. Tom ten gromadzi teksty wybitnych filologów reprezentujących zarówno polskie, jak i zagraniczne ośrodki akademickie, stanowiąc tym samym świadectwo owocnej i trwałej współpracy międzynarodowej. Panu Profesorowi zadedykowano także dwa numery czasopisma „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Linguistica Rossica” (numer 20 i 21). Współredagowałam je z koleżankami i kolegami z Instytutu Rusycystyki UŁ. Znalazły się w nich prace lingwistów ze Stanów Zjednoczonych, Niemiec, Turcji, Bułgarii, Kazachstanu, Polski i in. Działalność ta stanowiła istotny element mojej aktywności akademickiej, umożliwiając nie tylko rozwój

własny, lecz także aktywne współtworzenie przestrzeni dialogu naukowego oraz międzynarodowej współpracy badawczej.

Szczególne miejsce w mojej działalności naukowej zajmuje współpraca z instytucjami ukraińskimi, przede wszystkim w ramach pracy nad *Polsko-ukraińskim słownikiem frazeologicznym*, którego jestem współautorką. Materiał słownikowy oraz wybrane fragmenty opracowania były prezentowane podczas międzynarodowych konferencji naukowych zarówno w Polsce, jak i w Ukrainie, co umożliwiło szeroką wymianę naukową i konsultacje eksperckie. Organizatorzy konferencji „Мир языка – Мир в языке” w Kijowie zaprosili mnie do zaprezentowania referatu podczas obrad plenarnych (2015). W 2014 i 2015 roku zostały opublikowane artykuły poświęcone zagadnieniom zawartym w słowniku. Publikacje te dotyczyły przede wszystkim struktury, semantyki oraz specyfiki frazeologizmów polskich i ukraińskich, a także metodyki interpretacji i opisu materiału słownikowego. W pracy nad *Polsko-ukraińskim słownikiem frazeologicznym* znaczącą rolę odegrała współpraca z redaktorem językowym mgr Marią Horkavtschuk z Uniwersytetu Justusa Liebiga w Giessen. W 2023 roku ponownie miałam zaszczyt wystąpić na konferencji „Мир языка – Мир в языке” w Kijowie, gdzie zostałam zaproszona do udziału w sesji plenarnej z referatem *Polsko-ukraiński słownik frazeologiczny: specyfika struktury i treści*. Wystąpienie to spotkało się z żywym zainteresowaniem specjalistów z zakresu językoznawstwa i kulturoznawstwa, potwierdzając wagę i aktualność zrealizowanego projektu badawczego.

Należy podkreślić, że wszystkie publikacje zagraniczne, zarówno artykuły, jak i monografie, przyczyniły się do popularyzacji badań nad frazeologią i leksykografią konfrontatywną w kręgu języków słowiańskich oraz pozwoliły na wieloaspektową prezentację efektów prowadzonych badań w międzynarodowym środowisku naukowym.

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę

6.1. Osiągnięcia dydaktyczne

Moja działalność dydaktyczna wiąże się ściśle z prowadzonymi badaniami naukowymi, co znajduje wyraz m.in. w publikacjach o charakterze teoretyczno-praktycznym. W 2012 roku wydałam skrypt pt. *Rosyjska frazeologia i frazeografia. Skrypt z ćwiczeniami*

do nauki języka rosyjskiego dla studentów filologii rosyjskiej (Łódź: Primum Verbum), wykorzystywany podczas zajęć ze współczesnego języka rosyjskiego, szczególnie w grupach początkujących. Opracowanie to w przystępny sposób wprowadza w problematykę frazeologii rosyjskiej, łącząc zagadnienia teoretyczne z praktycznymi ćwiczeniami językowymi i krótkim frazematykonem.

Uzupełnieniem tej publikacji są dwie późniejsze książki: *Zarys frazeologii współczesnego języka rosyjskiego (ujęcie funkcjonalno-teoretyczne)* oraz *Wybrane zagadnienia z frazeologii rosyjskiej wraz ze słownikiem rosyjskich jednostek stałych*. Oba opracowania łączą cechy monografii naukowej i podręcznika akademickiego, stanowiąc przydatne narzędzie dydaktyczne w nauczaniu języka rosyjskiego i w kształceniu językoznawczym. Zawierają zarówno część teoretyczną (także w wersji dwujęzycznej), jak i bogaty materiał ćwiczeniowy oraz autorski słownik obejmujący 1000 najczęściej używanych związków frazeologicznych. Książki te, oparte na gruntownej analizie materiału językowego oraz aktualnych ujęciach funkcjonalnych i semantycznych, mają istotne znaczenie także z punktu widzenia badań nad frazeologią rosyjską. Sprzyjają nie tylko rozwijaniu kompetencji komunikacyjnych studentów, lecz również wspierają ich samodzielną pracę badawczą (np. podczas pisania prac dyplomowych). Treść książek znalazła odzwierciedlenie w programach nauczania i strukturze przedmiotów kierunkowych.

Mój dorobek dydaktyczny obejmuje także referaty naukowo-dydaktyczne, wygłoszone m.in. podczas konferencji:

– *Об использовании анималистической фразеологии на занятиях русского языка как иностранного* – I Międzynarodowa Konferencja Naukowo-Praktyczna „Język rosyjski jako obcy – teoria, praktyka, cele oraz rezultaty nauczania” (2011);

– *Значение фразеологии в преподавании русского языка* – Międzynarodowa Konferencja Naukowa „POLYSLAV” (2018), organizowana przez międzynarodowe Stowarzyszenie Sławistów POLYSLAV (Association of Slavists, POLYSLAV; Asociace slavistů POLYSLAV), z siedzibą w Pradze, skupiające kilkudziesięciu badaczy z Europy, Stanów Zjednoczonych i Japonii.

Kilkukrotnie uczestniczyłam w programie ERASMUS+, realizując międzynarodowe staże dydaktyczne w ośrodkach akademickich w Giessen (Niemcy trzykrotnie), Tampere (Finlandia), Wilnie (Litwa), Szumenie oraz Wielkim Tyrnowie (Bułgaria). Mobilności

te obejmowały prowadzenie autorskich wykładów oraz zajęć konwersatoryjnych dla studentów filologii i slawistyki, poświęconych zagadnieniom frazeologii słowiańskiej (polskiej, rosyjskiej, ukraińskiej), semantyce słowiańskich jednostek frazeologicznych, rosyjskiej etykiety językowej oraz antropocentryzmowi w polskiej i rosyjskiej frazeologii animalistycznej.

Tematyka wystąpień i zajęć koncentrowała się wokół konceptualizacji somatyzmów (m.in. głowa, serce, dusza) w rosyjskim obrazie świata, językowego obrazu wybranych zoonimów w perspektywie polsko-rosyjskiej, mechanizmów wartościowania cech człowieka za pomocą frazeologii animalistycznej, a także pragmatycznych i stylistycznych właściwości formuł etykiety językowej. Istotnym komponentem prowadzonych modułów była prezentacja wyników własnych badań oraz ich osadzenie w szerszym kontekście metodologicznym współczesnej slawistyki.

Realizowane zajęcia miały charakter autorski i stanowiły element umiędzynarodowienia prowadzonych przeze mnie badań nad frazeologią słowiańską. Udział w programie ERASMUS+ umożliwił mi prezentację polskich osiągnięć w zakresie badań nad frazeologią i językowym obrazem świata, konfrontację przyjętych założeń metodologicznych z perspektywą badawczą ośrodków zagranicznych oraz nawiązanie trwałych kontaktów naukowych, które znalazły odzwierciedlenie w dalszej współpracy akademickiej.

Na Uniwersytecie Łódzkim prowadziłam do tej pory różne typy zajęć, m.in.: praktyczną naukę języka rosyjskiego, gramatykę opisową i funkcjonalną, metodykę nauczania języka rosyjskiego, fonetykę rosyjską, idiomatykę rosyjską, adiustację tekstu naukowego, filologiczną analizę tekstu, wstęp do językoznawstwa, a także seminaria i zajęcia fakultatywne, oparte na autorskich programach nauczania. Od roku akademickiego 2009/2010 prowadzę seminaria licencjackie z zakresu językoznawstwa synchronicznego i komparatywnego. Wypromowałam dotychczas 52 licencjatów, a także byłam recenzentką 40 prac licencjackich i 48 magisterskich.

Moja praca dydaktyczna jest zazwyczaj pozytywnie odbierana przez studentów. Według wyników ankiet ewaluacji zajęć na Wydziale Filologicznym UŁ, udostępnionych w systemie USOSweb (<https://usosweb.uni.lodz.pl>), średnia arytmetyczna ocen prowadzonych przeze mnie przedmiotów podczas czterech ostatnich lat wynosi

(w skali 2.0-5.0): 4.90-5.00 (rok akad. 2024/2025), 4.79-5.00 (rok akad. 2023/2024), 4.67 (rok akad. 2022/2023), 4.85 (rok akad. 2021/2022).

Wybrane komentarze studentów, zamieszczone w ankietach:

Zajęcia prowadzone przez dr Piasecką poruszały bardzo ciekawy temat frazeologii. Na zajęciach oprócz przekazywanej teorii było przytaczane wiele przykładów. Oprócz tego Pani dr Piasecka prowadziła zajęcia w bardzo ciekawy sposób i dokładnie sprecyzowała swoje wymagania co do egzaminu zaliczającego ten przedmiot.

Pani dr Piasecka jest wspaniałym wykładowcą, który wkłada mnóstwo serca i zaangażowania w prowadzony przez siebie przedmiot. Jej fakultet jest jednym z niewielu, który z pewnością przyda się w przyszłości każdemu filologowi (...). Mimo wysokich wymagań i dużej objętości materiału przedmiot, jak i samego wykładowcę, oceniam bardzo pozytywnie. Wiadomości były przekazywane w interesujący sposób, a na zajęciach z Panią dr nie można się nudzić. Bardzo podobały mi się artykuły, które należało przygotować do egzaminu – były naprawdę ciekawe (...).

6.2. Osiągnięcia organizacyjne

Od początku zatrudnienia aktywnie uczestniczę w pracach organizacyjnych na rzecz Uniwersytetu Łódzkiego. Byłam m.in.:

- kilkakrotnie opiekunem roku,
- członkiem Rady Wydziału Filologicznego UŁ (2004–2016, od 2020),
- sekretarzem Wydziałowej Komisji Rekrutacyjnej (2009, 2011),
- członkiem Wydziałowej Komisji Wyborczej (2012–2016),
- członkiem Rady Instytutu Rusycystyki UŁ (2012–2024),
- zastępcą dyrektora Instytutu Rusycystyki (2013–2017),
- członkiem zespołu ds. programów dydaktycznych (od 2017),
- członkiem Rady Dydaktycznej Instytutu Studiów Wschodnioeuropejskich (od 2025),
- koordynatorem systemu ECTS na studiach licencjackich i magisterskich (od 2020).

Moje zaangażowanie w działalność organizacyjną w jednostce macierzystej obejmuje wieloletnią aktywność w zakresie projektowania i realizacji programów studiów oraz nadzoru nad jakością kształcenia. W latach 2013–2017 pełniłam funkcję zastępcy dyrektora Instytutu Rusycystyki Uniwersytetu Łódzkiego, będąc odpowiedzialną za organizację procesu dydaktycznego, opracowywanie programów nauczania oraz monitorowanie jakości kształcenia. Kierowałam wówczas pracami zespołu ds. programów dydaktycznych, z którym opracowałam m.in. programy studiów dla kierunku Filologia rosyjska. W programie uwzględniono nowe, autorskie przedmioty, takie jak Fonetyka oraz Współczesna idiomatyka rosyjska, do których przygotowałam programy nauczania.

W 2017 roku brałam udział w opracowaniu programów studiów i efektów kształcenia dla kierunku Filologia rosyjska (I i II stopień), przygotowywałam również raport Polskiej Komisji Akredytacyjnej. W latach 2017–2018 jako członek zespołu ds. programów dydaktycznych uczestniczyłam w aktualizacji siatek i opisu kierunku. W 2025 roku współtworzyłam programy dla nowego wariantu kierunku – Filologia rosyjska w trybie niestacjonarnym (studia licencjackie i magisterskie).

6.3. Osiągnięcia organizacyjne w zakresie upowszechniania nauki

W ramach aktywności organizacyjnej brałam udział w przygotowaniu dwóch konferencji naukowych w Łodzi: V Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Aktualne problemy semantyki i stylistyki tekstu” (22–24 maja 2014 r., Instytut Rusycystyki UŁ) oraz Międzynarodowej Konferencji Naukowej „POLYSLAV” (10–12 września 2018 r., Wydział Filologiczny UŁ). Ponadto zostałam zaproszona do komitetu organizacyjnego czterech międzynarodowych konferencji naukowych organizowanych w Kijowie przez Narodowy Uniwersytet Pedagogiczny im. Michaiła Drahomanowa: III (2015), IV (2017), V (2019) oraz VIII (2025) edycji z cyklu „Мир языка – Мир в языке”. Podczas pierwszej z wymienionych konferencji pełniłam funkcję kierownika naukowego i koordynowałam prace komitetu organizacyjnego, natomiast w kolejnych pięciu wydarzeniach uczestniczyłam jako członek komitetu organizacyjnego.

6.4. Działalność popularyzująca naukę

Od początku kariery akademickiej angażuję się również w działania popularyzujące naukę. W 2004 roku (przed doktoratem) pełniłam funkcję koordynatora ds. organizacji IV Festiwalu Nauki, Kultury i Sztuki w Łodzi. W kolejnych latach kilkakrotnie występowałam z wykładami otwartymi dla młodzieży szkół średnich, m.in.: *Bracia mniejsi wokół nas – inspiracje, nominacje, asocjacje* (2015), *Kilka słów o frazeologii, czyli jak mówić ciekawie i obrazowo* (2021).

Przedstawione aktywności naukowe, dydaktyczne, organizacyjne i popularyzatorskie tworzą spójny model pracy akademickiej, w którym badania naukowe, współpraca międzynarodowa oraz kształcenie studentów pozostają ze sobą w stałej, funkcjonalnej relacji. Ich opis nie ma charakteru enumeratywnego, lecz ukazuje systematyczne budowanie zaplecza badawczego, kompetencyjnego i instytucjonalnego, niezbędnego do realizacji osiągnięcia głównego oraz jego funkcjonowania w międzynarodowym obiegu naukowym.

7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1–6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej.

W 2006 roku otrzymałam indywidualną nagrodę Rektora Uniwersytetu Łódzkiego naukową drugiego stopnia za cykl publikacji z zakresu leksyki, semantyki oraz frazeologii.

W 2017 roku współautorska publikacja pt. *Polsko-ukraiński słownik frazeologiczny* została wyróżniona zespołową nagrodą Rektora UŁ trzeciego stopnia za osiągnięcia dydaktyczne.

W 2023 roku otrzymałam indywidualną nagrodę trzeciego stopnia za wyróżniającą się działalność dydaktyczną (cykl książek poświęconych współczesnej frazeologii rosyjskiej: *Zarys frazeologii współczesnego języka rosyjskiego (ujęcie funkcjonalno-teoretyczne)*, Łódź: Wyd. UŁ, *Wybrane zagadnienia z frazeologii rosyjskiej wraz ze słownikiem rosyjskich jednostek stałych*, Łódź: Wyd. UŁ).

W 2012 i 2024 roku Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej uhonorował mnie odpowiednio Medalem Brązowym i Srebrnym za Długoletnią Służbę.

Agata Piasecka

(podpis wnioskodawcy)